

Qui legitis Flores, et humi nascentia fraga.

Non minus Judici turpia sunt multa Supplicia, quam Medico
multa funera. Remissius imperanti meliꝰ paretur. Sen. L. 1 de Clem.

Artykuły

Práwá Máydeburſkiégo/ Które zową Speculum Saxonum.

Z Łácinſkiégo Języká ná Polſki przełożoné / y znowu Drukowáné. Roku

1565.

Cum Gratia & Priuilegio REGIÆ Maieſtatis, cuius exemplum 12. pagina reperies.

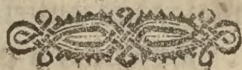
IN INSIGNE DOMVS
TARNOVIÆ

Hæc quicunq; vides cœleſtia lumina: Phœben
    Tarnouiæ, ſtella cum radiante, domus.
Cœleſtes ea ſigna viros, Natum'q; Patrem'q;
    Ne dubita, totam deni'q; ferre domum.
Dant patriæ tenebris hæc claram ſydera lucem,
    Orbe nec in toto clarius vlla micant.
Nec niſi tùm poterunt extingui, quando peribit
    Hoc cœlum, & quicquid maximus orbis habet.

TRICESIVS F

Oświecenie Wielmożnemu PAnu / Pánu IANowi Chrystoffowi / Hrábi ná Tharnowie/ Kástellanowi Woynickiemu/ STArośćie Sendomierskiemu / Pánu mnie Łáskáwemu.

JEst ten obyczay / iż ći co Kśiegi á pismá iákie ludziem potrzebne wydawáią / thedy ták ą prace swą komu rozumieią być tey powagi/pod którego by Imieniem pisánie które czynią było ludziem wzietsze / y przyiemnieysze/ y ktoryby mógł być tákim rzeczam/ które piszą/ powodem y obroną. A ponieważeś W. M. z domu stárożytnego sławnego / w którym záwsze byli Ludzie/ Rzecz pospolitą miłuiący/ á którzy spráwiedliwośći sye dzierżeli / y tey pomagáli / iákoż y czásu ninieyszego J. M. Pan Oćiec W. M. Pan Sławny/

 który zá

ktorzy zá wieku swégo áż do tych czáśów / y czáśu pokoiu / y czáśu walki Rzeczypospolitéy sławnie y pożytecznie służył / czego ia piśánim swym v⸗krácam / iż rzecz iáwna á wiádoma ludziem iest. Aby kto niemnimał że pochlébowáć chce / gdyż o żywych piśáć / o ich vczynkoch / o ich dzieioch / á zwłaszczá o thych / ktorychby dobrodzieystwá vżyć mogł niegdy: thedy sye tháких rzeczy przeto vchrániáią zá żywothá wydáwáć: Bo áczkolwiek kto prawde mowi o żywych / wszákoż záwiśni Ludzie ináczéy nie vmieią iedno pochlébstwu przyczytáć: Ják dobry á pobożny człowiek gdy złą powieść o żywych słyszy / niénawiści przypiśuie. A iż ty Ksiąszki ktoré ná Polskié przełożono / á przez mie Drukowáné są / około czynienia Spráwiedliwości są / przez ktoréy żadna Ziemiá / żadné Krolestwo spráwowáć sye dobrze niemoże / Tedy tego potrzebá áby sye Spráwiedliwości czynić kożdy vczył / zá czym iuż wszytko dobré pochodzi: Bo gdzie spráwiedliwość iest / tá czyni zgode miedzy ludźmi / boiaźń złym áby nie grzeszyli: gdzie spráwiedliwości niemász / tám sye dobrze nic dziać nie może / bo pismo mowi / Propter iniusticias transferuntur Regna de gente in gentē. A ták nie tylko Krolowie / Książetá / ále theż y Senatorowie / y wszystcy ktorzy Rzeczpospolita

spráwuią /

ſpráwuią/ álbo o niéy rádzą/ máią vmieć Spráwiedliwość czynić/ iżby Páná Bogá przodkiém znáiąc/ nie obłudnie/ ále z práwégo ſercá go chwalili/ y iego ſye náuką ſpráwowáli: Rzecz poſpolitą ſwoie/ieſli chcą iey dobrze ſłużyć/ á dobrze ią ſpráwowáć/áby ią ználi: bo Rzeczypoſpolitéy nie znáiąc/ tám dobra á pożyteczna rádá być nie może: Bo rádá w kożdéy potrzebie/ wedle ſpoſobu kożdéy Ziemie ma być dawaná á czynioná.
Ná przykład: Ktoby chciał rádźić o Polſkich rzeczach ſpráwuiąc ſyc wedle ſpoſobu Weneckiégo/ tákże też Weneći/ álbo inni Ludzie mieli ſye ſpráwowáć wedle obyczáiów polſkich/tedyby to ſtáć nie mogło. Trzebá théż ku ſpráwiedliwośći y ku wßytkim innym rzeczam áby kożdy Przełożony pożytek Rzecypoſpolitéy/wiecéy miłował niż ſwoy właſny: Abowiém kto wiecéy miłuie właſny pożytek niżli poſpolity/pożyteczny być w Rádach nie może/ gdyż łákomſtwo wßyſtkim rzeczam dobrym przekaża/ właſné á poczćiwé dokonánié/ przodkiem Spráwiedliwość. Zadné Práwá/ żadné Sądy nie mogą być dobrze ſpráwowáné od łákomych/wßytki złośći/wßytki roſpuſty/ wßytki wyſtepy/ bedą bez pomſty/ gdźie to może odkupić złotem. Nie ieſt nic ták Swiętégo/ áni ták pobożnégo/ czego nie zgwałći łákom-

ſtwo: A

ſtwo: A ták którzy w Rzeczy poſpolitéy co ſpráwuią/ łákomſtwá ſye bárzo wiárowáć máią.
A iż też niegdy pokóy á niegdy walki po ſobie bywáią/trzebá ſye ſtáráć/ áby y czáſu pokoiu/ y czáſu walki kożdy táki vmiał ſye zgádzáć / á przychyláć rádámi ſwymi / ták iáko potrzebá ná ten czás nieśie. Czáſu pokoiu/ naywiętſza potrzebá/ áby byłá kożdemu ſpráwiedliwość : á rozeznáwáć/álbo czynić Spráwiedliwość bez vmienia Prawá żadny dobrze nie może:á ták trzebá práwo vmiéć. Czáſu walki / áby miał też náukę y ſpráwę rzeczy rycérſkich/iákieby mógł/ á P. Bóg by mu vmiéć dopuścił/ y moc nieprzyiacielſką y ſwoie widząc wedle czáſu ták o Obronie myślił/rádził/ álbo ią też ſpráwowáł / iákoby rozumiał napożyteczniéy być ſwéy rzeczy poſpolitéy. W rzeczách też tych/ które ſye po innych kráioch dzieią/ áby ſye też ſtárał/żeby wiádomość miał/iáka być może : ieſliby ſye gdzie indzie co dobrégo działo/ coby też v nas mogło być / áby ſye o to ſtarał / żeby też to v nas było : á coby źle/ áby tego przeſtrzégał/aby ſye to do nas nie wnioſło. Thież gdzie przyydzie czynić przymiérza/tráktaty iakié/ odpowiedzi z ſtrony rzeczy poſpolitéy / áby w tym opátrzny vmiał być/ áby Rzecz poſpolita omyłką álbo błędem iákim nie byłá vwiedziona. A iż tho ſą wielkié á

trudné rze

trudné rzeczy / trudno á ſnadź niepodobno / áby
kto w tym wßytkim doſkonáły być mógł / wßakże
iednak / im kto wiecéy tych rzeczy w ſobie ma /
tym téż wiecéy pożyteczny rzeczy poſpolitéy ieſt.
A iż / iákom przed tym powiedział / W. Wiel: M.
z tego domu / tego Oycá / w téy Rzeczy poſpoli-
ty naßéy vrodził ſye / k temu iże téż ma poniekąd
wiádomość innych kráiów Krześcijáńſkich któ-
ré W. Wiel: M. widział : k temu téż roście / á-
by niegdy obyczáiem Przodków ſwych rzeczy po-
ſpolitéy dobrze ſłużył : Tedym W. Wielmo: M.
przeto Dedykował thy Kśiążki / áby Wielmoż-
nością ſwą y przykłádem Oycowſkim / W. M.
Sprawiedliwości ſtrzégł / y owßem ią dźiáłał /
y pomagał iéy kożdému / ták vbogiému iáko y bo-
gátemu. Acz ſą Práwá rózné / á wßákóż z ro-
zumienia iednégo / thedy théż łácniéy rozumieć y
drugié / á zwłaßczá tych / których ludźie poſpolićie
á obecnie vżywáią. Bo gdy Oświécona Wiel-
możność wáßá bedźie miłował ſpráwiedliwość /
bedźie miłował Páná BOGA / który dał náu-
kę : Bedźieß miłował Páná BOga ze wßyſtkié-
go ſercá. etc. Bliźniégo ſwégo iáko ſam śiebie /
á w tym zależy wßyſtek Zakon : á téż to przyrodzo
ny ieſt Zakon : czegobyś nie rad ábyć czyniono /
tego nie czyń drugiému. Nie radby żadny / áby

krzywdę

krzywde miał/ nie ma iéy théż czynić nikomu. A krzywda bywa czynioná / nie tylko ze złośći / ále też y z nieumieietnośći/ á Práwo vmieiąc / może nikomu nie ſkrzywdźić/ gdy iedno then co ſądźi / álbo rádźi / wedle Práwá czyni. A przeto ty Kśiążki Jáśnie Wielmoż: W. M. poſyłam potrzebné ku Sądom / á proſʒe pokornie / áby W. Wielmoż: M. te prácą rąk moich/iáko od Służebniká ſwégo naypowolnieyſʒégo/ ráczył wdźięcznie y w obronę ſwoię przyiąć.

W. Wielmoż: M.

Powolny ſłużebnik/

Lázárz Andrzyſowic.

Przemowá ku Czytelnikowi.

ACzkolwiek wiele Artikułów opuſzczono ktore w Práwie ſą/ á nie czeſto áni záwſze ſye przytráffuią/ Drugie też nie ſą potrzebne ku ſpráwam Obywátelom tu Koronnym: niektore też nie ták ſzeroce opiſáne/ iáko w Práwie ſtoią. Wſzákże ták wſzyſtko nápiſano/ iż kożdy wyrozumie iáko ktorą rzecz ſkázác ma. A gdzieby też tego potrzebá/ thedy w Łácinſkim Exemplarzu to naydzie coby ſye opuściło ex induſtria: tylko ty ſą opiſáne Articuły/ ktore poſpolicie á obecnie ſye przygadzáią/ á kthore Ludzie obecnie przed Sad przychodzą/ á do Práwá ſye

vciekáią. A przeto áby w miásteczkach/ gdzie dobrych Práktykow niemász/ tákże też Szláchtá y Vrzednicy/ ktorzy Imienia spráwuią/ á miedzy Ludźmi á poddánymi Spráwiedliwość ich rozeznawáią/ áby rzeczy ty ktore sye obecnie miedzy ludźmi przygadzáią / vmieli á wiedźieli iáko sądźić/ á spráwiedliwość vznawáć máią/ áby nie z głow sądzili/ ále wedle Práwá pisánego/ gdyż kożda rzecz ktora sye wedle porządku z Práwá dźieie/ tedy sye spráwiedliwie dźieie / á co nie wedle práwá / tho iuż krzywdá á niespráwiedliwość: y z dobrym sumnieniem to być nie może / gdy kto nie wedle Práwá sądźi/ bo sye może omylić y obłądźić / á z niewinnego winnego vdźiáłáć / á z winnego niewinnego / álbo temu przysądźić/ ktho do czego spráwiedliwości

wiedliwośći nie ma/ á tego odkázáć ktory spráwiedliwość ma : O co sye trzebá Páná BOgá bać / ktory roſkazał spráwiedliwie sądźić : Iuſte iudicate filij hominum, Y ná drugim mieyſcu/ Dum tempus accepero, iuſticias veſtras iudicabo. A ták kto sye nie chce omylić / thedy sye práwá piſánego dźierżeć / á wedle iego sądźić. Ták czyniąc/ nikomu sye w iego spráwiedliwośći nie vbliży / á ſumniénia théż złégo nie będźie miéć potrzebá / ponieważ to ieſt Regula Iuris:

Quod Iure fit: iuſte fit. &c.

Priuilegij à S. R. M. POlonorum conceßi, ne quis per ignorantiam laboribus nostris nocendi occasionem arripiat, tenorem hîc inseruimus

SIGISMVNDVS AVGVSTVS *DEI GRATIA REX POLONIÆ MAGNVS DVX LITWANIÆ, RVSSIÆ, PRVSSIÆ, MAZOVIÆ, SAMOGITIÆ, &c. DOMINVS ET HAERES.*

NOTVM facimus tenore præsentium Vniuersis & singulis quorum interest aut intererit. Cum fidelis dilectus Lazarus Andreæ Typographus, Nobis reuerenter exponi fecerit, se constituisse in communem vtilitatem suis proprijs Impensis imprimere Libros quosdam vtiles, ad publicè edendum: & petierit, vt consensu Nostro id fieret, publico commodo consulere volentes, id ei concessimus, vt qui libri ei oblati fuerint, magni vel parui, siue Latini, siue Græci, siue Hæbraici, aut etiam lingua Polonica, aut Hungarica conscripti: eos nullo impediente Typis mandare posśit, vel ipse vel

filius ipsi-

filius ipſius Ioanndes: ita tamen vt ſubiacent Legi-
bus & conſuetudinibus in hac Impreſſoria arte de
iure obſeruari ſolitis. Nos etiam conſulere indem-
nitati eorum volentes qui magnis ſuis impenſis cō
muni vtilitati prodeſſe ſtudent, ideo & præfatum
Lazarū ipſiuſq; filium Ioannem PRIVILEGIO
& Edicto NOSTTO REGIO munimus, & te-
nore præſentiū pro Noſtra authoritate edicimus,
Statuimus, & diſtrictè inhibemus, ne quis Typo-
graphus, ſeu Impreſſor, ſeu Bibliopola, mediatè
vel immediate Noſtro Regno ſubiectus intra De-
cennium audeat imprimere, vel imitari, vel diuen-
dere, ſiue hic ſiue extra Regnum, Libros excuſſos
à præfato Lazaro ſeu filio eius: ſine expreſſo alter-
utrius conſenſu. Qui ſecusfecerit, præter amiſsio-
nem librorum, hic per æmulationem impræſſorū,
mulctam quoq; ſex marcarum, auri puri, pendere
irremiſsibiliter tenebitur: Cuius mulctę medietas
Fiſco Noſtro cedat, altera præfato Lazaro, vel
Ioanni filio eius legittimo. Iu cuius rei Fidem &
Teſtimonium SIGiilum Noſtrum præſentibus eſt
appenſum. Datum Vilnæ, tertia die APrilis. An-
no Domini, Milleſimo, Quingenteſimo, Qin-
quageſimo Octauo. Regni Noſtri,
Vigeſimo nono.

Regestr dla łátwieyſzégo náleźienia rzeczy ktorey komu potrzebuiącey.

O Dźieciach

Poczynáią sie Artykuły Práwá Máydeburskiego.

O Spadkach á o Bliskościach.

W Rodzáiu poki są ći/ co idą ná doł/ iáko Synowie/ Bráćia/ Siostry/ ieden po drugim / Bo są w iednéy Liniéy / Dźiewki/ Wnekowie / Práwnekowie / poki iedno prostéy Liniéy ostawa w Rodzie: ći biorą Spadek ieden po drugim. Ale gdy tych nie ostánie/co idą prostą Linią/ Tedy przed tymi bliższymi co z boku idą / biorą ći / ktore zową po Láćinie Ascendentes, iáko iest Oyćiec/ Mátká/ Dźiad/ Bábá/ etcæt. Ci biorą spadek przed tymi przyrodzonymi/co z boku przychodzą/ á nie z prostéy Liniéy Rodzáiu idą. vt de hoc Speculo Saxon: lib: i. Artic: 17. & Iure Munic: Artic: 63.

NIedzy Pobocznymi/ y Stryy / y Wuy/ álbo Ciotká/przychodzą po Spadek : Tedy ktorzy ſą iednákiey bliſkości / rowni ſobie w Rodźie / biorą iednáko Spadek przed dalſzymi: wſzákże Synowcy/Sieſtrzency/ktorzyby zoſtáli po Rodźicach ſwych/ máią to Prawo rowno z Stryymi/ y z Ciotkámi / iákoby théż byli żywi Rodźice ich: máią téż bráć Spadek rowny/ tylé iléby ná Oycá álbo ná Mátke ich przydź miało. Bo Rodźice ich / Prawo im ſwé przyvmiéráią. Spec:Sax: lib: i artic: 17. Et Iure Municipali arti: 66. in Gloſſa. Et Specu: Saxo: lib: i, articulo 5.

WNekowie/ gdy oſtáną po Dźiádu / gdy im théż Oyćiec vmrze/ w Dźiedźictwie z Stryymi/y z Ciotkámi zdawná y theraz bráli dźiał/ á Wnekowie po Dźiewkách nie bráli : A wſzákoż to iuż ſkázono / y ták iuż po Dźiéwkách/ iáko po Syniech biorą bliſkość Wnekowie. Abowiém nie iedno Mężczyzná álbo Białogłowá / ſámi ku rozmnożeniu Rodzáiu : Ale iáko Bóg / y Mężczyzne y Niewiáſtę ſtworzył/ ku Rodzáiowi/Ták téż oboim w bliſkości Imienia ma być rowność záchowána. Spec: Saxo: libro i, articu: 5.Et ad idem lib:ij, articulo 20. Et libro i, artic:3. & Artic:17. Et Iure Municip: Articu:63.

Potomſtwo

POtomstwo ieden po drugim thedy sye iuż w śiodmym Rodzáiu kona: Bo tám iuż Rodzay przestawa. Specu: Saxo: lib: i, artic: 3.

ZOne z Dźiećmi gdy ktho po sobie zostáwi Mátke ich/ kiedy ty Dźieći zéydą przez plodu/ á Mátká ich ié przeżywie/ tedy nikomu nieprzyvmiéra/y nikt inny niebedźie po nich spadku brał w dźiedźicznym ich Jmieniu/iedno Mátká ich własna. Speculo Saxonum libro iij, artic: 38.

DZieći ktoré ma kto z nieślubną Zoną / ieśli ią potym poymie / tedy iuż tákié Dźieći są iáko y ty/ co sye w Małżeństwie vrodzą/ y biorą Dźiedźictwo z tymi/ co sye z Małżeństwá národźiły. Bo iuż Małżeństwo ácz sye potym sstánie/vczyni ié iáko z poślubnéy Zony. Speculo Saxonum libro i, articulo 51.

JMienia áni Dźiału / nie biorą z Bráćią Kárłowie/áni Kárlice/ Szaleni/ Głuchowie: ale sye tákimi opiekáć máią. Speculo Saxonum libro i, articulo 4.

MAż gdy vczyni Zenie swéy Dożywoćié ná Jmieniu/ ieśliby Dźieći iéy pomárły/ któ-

rym ono Jmienié należáło : tedy tákié Dziedzic⸗two álbo Własność/ po nich przypada Mátce ich/ ktoréy w łono tákiego Jmienia swégo przy⸗vmiéráią. Iure Munic: Artic: 57.

Rzeczy/ któréby zostáły po którym Rzemie⸗śniku/ á zwłaszczá ku Rzemieślu należą⸗cé / thedy nie idą ná kogo innégo/ iedno ná Po⸗tomki álbo bliższé : á żoná do tego nie ma nic/áni to do Gierady przysłuße: oprocz tego Naczynia/ którymby sámá Zoná robiłá / tedy to ku Giera⸗dzie przysłuße : iáko iest Tkáckié naczynié. Iure Municipali Artic : 23. in Glossa.

Potomkowie/ kthórzy po Oycu / álbo po Mátce ostawáią/którzy nie są z Jmienia odpráwieni zá żywotá Rodziców swoich / Te⸗dy biorą Jmienié przed tymi / kthórzy iuż są od swych Rodziców odpráwieni/ że iuż wezmą od⸗práwe od nich zá część ich/ á że iuż mießkáią koż⸗dy ná swym chlebie. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 20. & lib:i, artic:13. Iure Munic: artic: 57.

☞ A ieśliby tácy odpráwieni / chćieli dział miéć/wßytko pod przyśięgą powinni położyć co wzieli/ á wßytko w dział puśćić. vt de hoc Spe: Saxo : lib : i. arti : 13. A powinni ié będą z sobą w dział wpuśćić/ ći co nie byli odpráwieni : o⸗

procz

procz żeby ſye vkazáło/ żeby ſye przed tym z imienia wyrzekli / tedy działu bráć nie mogą. Wypiſano thez rzeczy/ których nie powinni kłáść w dział/ ći co ſą iuż odpráwieni : iáko gdy co kthóry po żenie weźmie/álbo gdźie Oyćiec álbo Mátká dádzą Synowi álbo Dźiewce Száty / y inné rzeczy/ poki w zdrowiu ſą. Co też zyſzcze álbo wyſłuży ná Walce. etcœt. vt de hoc Spec : Saxo: Libro i, arti: 10. Et Iure Municipali articulo 57. Et Speculo Saxonum Libro ij, articulo 20.

POtomkowie którzy oſtáną w Imieniu/ ieſli ieden z nich vmrze : Drudzy którzy zoſtáną Bráćia álbo Sioſtry / dźielą imienié miedzy ſye. Ale ſye to rozumié/ gdźieby Mátki żywéy nie mieli/ ná kthórą po Dźiećiach Imienié ſpada/ gdy któré z iéy Dźieci zéydźie bez płodu. Iure Municipali articulo 57.

IMienié gdy miedzy ſobą Bráćia álbo śioſtry dźielą/ ſtárſzy dźieli/ młodſzy wybierá. Speculo Saxonum Libro ij, articulo 29.

GDY vmrze Niewiáſtá / Imienié iéy ná Dźieci przypada. A ieſli Dźieci iéy pomrą/tedy ono Imienié ná Oycá ich przypada : á przyrodzeni z ſtrony Mátki po tákich Dźiećiach

nie biorą Spadku gdy Ociec żyw/ iedno Ociec: Coż też y o Mátce ma być rozumiano/ że po tákich Dzieciach nie bierze nikt Spadku/iedno Ociec y Mátká poki żywi: gdzie ieden z nich zeydzie/ bierze drugi z tych: Jako sye tho nápisáło. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. articulo 17. Et Iure Municipali Articulo 63.

Umrze ktho/ ktory nie ma áni Bráciey/ áni Sioſtr rodzonych z oboich Rodzicow: tedy bliższy/ co ſą w rowney Liniey/ ták z Rodzáiu Oycowſkiego iáko y Mátczynego/ rownym Práwem biorą Jmienie/ ktorego im przyumrą. Spec: Saxo: lib: i, artic: 17. & Iure Muni: art: 63.

Jeſli kto Spadek bierze/ktory ieſt z innego Práwá/z inney Jurisdicyey: ma poſtáwić Rekoymie álbo ſye viścić/ieſliby kto bliższy ozwał ſye do tego Jmienia/ á odzierżał ie z Práwá/ iż to co bierze ma záśie wrocić. A tho ieſt z Práwá y z zwyczáiu/ dla vchronienia ná potym trudnośći.

Dziećinne wſzytki rzeczy/ ktore w Jmieniu Dziećinnym zoſtawáią/ tedy thak Meżczyzny iáko Białegłowy rowny Spadek y rowne Práwo máią: oprocz Gierády á Hergiewetu. Speculo Saxonum libro i, articulo 27.

Ci ktorzy

CI którzy w Potomſtwo iákié wchodzą/ że biorą Imienié/albo Dziedziczné : álbo Niewiáſty które biorą Gierade / álbo Potomkowie co przychodzi ná nie Hergiewet/ tedy tho czynić powinni: Naprzód kto Dziedzictwo bierze/ długi powinien płacić. Specu : Saxo libro i, Art: 6. Gierade Niewiáſtá która bierze / powinná łoże vſłáné dáć Mężowi vmárłéy Zony : po kthórey Gierade bierze. Specu: Saxo: libro iij, Artic: 38. Kto bierze Hergiewet/to ieſt Zbroie/bliżſzy któremu ſye doſtánie Miecz / to ieſt ſtárſzy miedzy Bráćią/ ten iáko Opiekun / powinność te ná ſobie nieśie / że powinien w Sadzie brónić śieroty téy którą ſye opiéka. Iure Municipali Articulo 26. Et Articulo 49.

RVchomé rzeczy/ Mąż po Zenie bierze/ y iemu ich przyvmiéra : oprocz Gierady / gdzieby thego nie oddała zá żywotá z przyzwoleniem Mężowym. Speculo Saxonum Lib: i, Articulo 31. Et Libro iij, Articulo 76.

O Nie-

O Niewiástach, y o Dziewkach, á o Gieradźie.

Mąż po Zeninéy Smierći, wßytki rzeczy rucháiące b.erze: oprocz Gierady, te bierze co náyblißa w Rodźie vmárłéy Niewiasty: mimo téż włásné Syny iéy, blißa w Rodźie Gierade bierze, y nie może iéy nikomu, áni Mężowi, Testámentem oddáć, á od blißych w Rodźie oddálić: á inné rzeczy ruchomé, tedy Mąż po Zenie bierze. Speculo Saxonum lib: iij, artic:76. & Arti: 80.& Speculo Saxonum lib: i, articulo 31. & articulo 20.

Gieradá to iest, co ty rzeczy do niéy przysłußáią, ßáty Niewieśćie, kráiáné álbo iuż poczeté, Sukno álbo Płotno, y ty rzeczy które ku Niewieśćiemu vbiorowi należą, abo czego zá Mężá vżywáłá. Ale gdźieby Mąż kupczył Suknem álbo Płótnem, choćiaby poczeté było,

tedy to nie idźie Zenie/ále Potomkom/ albo bliż=
ßym vmárłego: tylko ſye to rozumié o tych rze=
czách kraiánych / ktoreby nie ku Kupiectwu na=
leżáły/ ále tylko ku chodzeniu / á vżywániu Do=
mowemu. ¶ Też do Gierady przyſtuſáią/ ko=
nie ktorymi robiono/ krowy/ wieprze/y inné rze=
czy: iáko geśi/kury/ ſkrzynie/ ſkrzynki małé/ zło=
to ná niciách/ wezgłowia / poduſzki/ prześcierá=
dłá/rzeczy łáźienné/ len/ pierśćienie/ kthorych zá
Meżá vżywáłá/ wience/ Kśiegi / ná ktorych ſye
Niewiáſty modlą/ źwierćiádłá. Iure Muni: arti:
25.& arti: 57. Et Speculo Saxo: Lib: i, artic: 24.

Dziewká kthora oſtawa w domu v Rodźi=
cow/ á nie wypráwiona od nich/ thedy po
Mátce bierze Gierade: á tá co iuż wypráwio=
na/ nie ma z nią bráć Gierady / dla tego/ iż tá co
iuż wypráwiona/ wźiełá iuż wypráwe ſwą/ á tá
ćzekáłá y ku ſzkodźie y ku pożytku : Bo ſnadźby
też tákich rzeczy nic nie oſtáło. A thak cokolwiek
tákich rzeczy weźmie/ nie powinná tego z Sio=
ſtrą dźielić. Spec: Saxo : lib: i, artic: 5. & Speculo
Saxo: lib: ij: arti: 19. & libro i, articulo 13.

Mąż Zony ſwoiey Száty/ ieſliby zá iey zdro=
wia albo żywotá / zá potrzebą zaſtáwił/
potym Zoná vmrze / á bliżſa domaga ſye Gie=

rady: Mąż powiáda że zá potrzebą zá zdrowia Zony swéy száty záſtáwił / y pieniądze w chorobie iéy ſtrawił: bliższaby ſye przedśie dopiéráłá/ gdyż ſye zna/ że on záſtáwił/á nie żoná iego: ieſli ma doſyć czynić zá tho/ álbo nie? Mąż przedśie to powiáda co piérwéy/ że zá potrzebą/á zá zdrowia Zeninégo zaſtáwił/ á że ią tym żywił: ieſli Mąż może dowieść onym v kogo Szaty záſtáwiono/że zá zdrowia Zeninégo Száty zaſtáwił: tedy tá która ſye Gierady domaga / ma ſámá ſobie wykupić: á Mąż w tym nie powinien szkodowáć. vt de hoc Spec: Saxo: libro i, articulo 24. A iż ná potrzebę żeninę to vtrácił á záſtáwił: ieſli mu nie wierzą/przyśięgą tego ma podeprzeć/ że ták ieſt. Iure Municipali Articulo 23.

NIEwiáſtá / gdzieby oddáłá Gieradę ná śmiertelnéy pośćieli / poniewaź nie może nic czynić przez Mężowégo przyzwolenia: A ták Mąż ma opátrzyć/ áby ſye nic ku szkodźie iéy potomſtwu niedźiało: A gdzieby ſye sſtáło/ powinien o tho odpowiádáć. Bo iáko Mąż Zonę powinien w chorobie opátrzyć / we wszyſtkich potrzebách/ ták téż powinien opátrzyć á nie dopuśćić/ áby ſye co sſtáło ku szkodzie Potomków w tych rzeczách które po śmierći iéy ná nie przypadáią. Abowiém Zoná oprócz Mężowéy woléy/

áni żadna śierotá kim ſye opiekáią/ niemogą nic dáć bez woléy ſwégo Opiekalnika: á coby ſye w téy rzeczy ſzkody ſſtálo/ tedy Opiekun powinien to opráwowáć: iáko o tym Specu: Saxo: libro ij, articu: 38. Y nie wymówi ſye tym Opiekun/ żem nie byl/albom nie wiedźiał/ gdyby ſye śierotam ſzkodá ſſtałá: Bo powinien wſzyſtko opátrzyć/ aby przez iego niedbáłość á nieopátrzenie/ śierocie która ſye opieka/ſzkodá ſye nie dźiałá. A co ſye Gierady dotycze/ Tedy ieſli odpowie że nie byl/ nie wiedźiał: y niżli domá był/ thym iuż były ty rzeczy przez Kápłaná wynieśione/ kthóremu to Zoná dáłá/ dla miłośiernégo vczynku: tedy bliżſzy bedźie Práwem tego odéyść/ á niżli go máią w tym pokonáć. A Gierady/ to ieſt tych rzeczy/ iuż nie v Męża/ ále v tego v kogo rzeczy ſą/ ma bliżſza dochodźić. Specu: Saxo: libro i, Artic: 11. Et Iure Muni arti: 23. Et Spec: Sax: lib: i, art: 24.

GIerady/ iáko ſye nápiſáło/ że żadny nie ma bráć/ iedno bliżſza Niewiaſty théy/ która iéy odvmiéra. A ieſli Niewiáſtá/ po kthóréy Gierada oſtánie/ nie oſtáwi Dźiéwki po ſobie/á ma ſyná żaká któryby iuż Akolitem był/ ten bliżſzy bedźie Gierade wźiąć niżli śioſtrá Mátczyná/ albo inna bliżſza. Ale gdyby ſye záśie w inny Stan odmienił/ tedy powinien záśie Gie-

ráde wróćić. Jesliżeby Dźiewka byłá/ á Syn téż Zak Akolit/równo táki Brát z Siostrą Gieráde weżmie: Jáko o tym Speculo Saxon: libro 1, Articulo 5. A iáko przychodźi ná bliższé po Niewieśćie Gierádá/ták iáko iuż opisano/co ku niéy przystusze: Ták téż po Mężu gdyby Synów niemiał/ ná iego bliższégo przychodźi Hiergiewet/ tho iest/ Miecz / Zbroiá co naylepsza ná iednégo człowieká/ Kóń co lepszy z śiodłem. O ty wszytki rzeczy/ gdyby Wdowe vmárlégo Mężá Zone winiono / czegoby z tych rzeczy nie miáłá/ Przyśiegą odéydźie. A gdźieby ich kilko było Bráćiéy równych w Prawie ku thym rzeczam/ Stárszy Miecz weżmie / á drugiemi rzeczámi równo sye dźielić bedą. Specu: Sax: lib: 1, arti: 22. Et Iure Munici: Arti: 25. A tych rzeczy nie zową nigdy inedy Gieradą/álbo Hergiewetem/ iedno po śmierći tych ktorzy tego odvmrą: dla thego/ iżby wiedźiéć co bliższéy albo bliższemu ma być dano / á co ná nié przychodźi. Bo zá żywothá nie zową iedno kożdą rzecz swym imieniém/ száty szátámi / zbroie zbroią : y wolno poki żyw kto swym száfowáć. vt de hoc Iure Munici: Arti: 23.

☞ Y iesli kupi suknią dźiś/ á potrzebá mu iutro/może ią przedáć ku swéy potrzebie. Tákże téż Mąż zbroie: tylko ná śmiertelnéy pośćieli oddáć thego nie może/ co zá żywotá máiąc/ á dobrégo

zdrowia

zdrowia miał á chował áż do choroby. A ták w chorobie tego vtrácić nie ma áni może/ y nikomu oddáć/ ku szkodzie tym ná ktoré to przypada/ y po śmierci iego nie ma nikt tego bráć/ iedno bliższy/ iáko sye nápisáło. Iure Municipali Artic: 65.

HIerady áni Dziedzictwá Zoná Mężowi nie może wzdáć / bez przyzwolenia Dziedziców á Potomków. Tákże théż Mąż Zenie. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 31. Et Iure Municipali Articulo 65. Et Articulo 26.

ZOná iesli ma od Mężá swégo zápisáné opátrzenié do żywotá / iáko to zową Láciniskim iezykiem / Prouisionem vitę : thedy żywność domowa / coby ią ku żywności ná ieden rok nágotowano/ przychodzi iéy wszytkiégo połowicá. A gdzieby tákiégo opátrzenia do żywotá nie miáłá/ tedy vżywáć tego ma / iedno póty póki w Jmieniu śiedzi/ á póki iéy z Jmienia Dziedzicy nie wypráwią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 22. & Artic: 24. Et Iure Municip: Artic: 24.

ZOná kthóraby po mężu swoim ostáłá Brzemienna/ ná Pogrzebie Mężá swoiégo / álbo téż trzydziestégo dniá po tym / ma to vkázáć że iest brzemienna : A gdy sye tákié Dziécie vrodzi/

po Oycowſkiey śmierci / gdzieby Dzieci Męzá iey / temu to poślédz národzonemu / częśći iego dać niechćiály / tedy ma dowieść czterzmi Męzmi / y dwiemá niewiaſtámi / co iey w Pologu ſłużyly przy narodzeniu tego Dźiećiećia: ktore dźiećie ieſli vmrze / Matce w łono przyvmiera. A gdzieby do Kośćiołá donieśion potym vmárł / tedy w tákiey mierze / Kápłani / Mniſzy / Niewiáſty / świádczyć mogą / że go żywégo widźieli. A ták s tąd máią bráć rádę Niewiaſty / áby przy Pogrzebie / álbo trzydźieſtégo dniá opowiedźiáłá / że ią Mąż brzemienną odvmárł : á Niewiáſtá może płód nośić w żywoćie dźieśięć Mieśięcy y dwá dni / á nie dłużéy. Speculo Saxon: lib: i, articu: 33. Et Iure Municipali arti: 96.

GDyby kto Małżeńſtwo z Zoną brał / z ktorąby pierwéy nie mieſzkał / iżby ią z brzuchem poiął / Tedy ten płód ktory ſye vrodźi / gdy w Małżeńſtwo wſtąpią przed czáſem / tákże téż ktore ſye vrodźi po śmierći Oycowſkiey pozniey / Tedy nie ſą zupełnégo Práwá áby bráły Spadek z innémi dobrze národzonymi. Speculo Saxo: libro i, artic: 36. Et Iure Municipali arti: 96.

ŻOne gdy Mąż poymie á z nią nic nie weźmie / ſamby théż nic nie miał / á potymby ſye

ſpołu dorabiáli/tedy żoná po Mężowéy śmierci czwarta część bierze y Gierade/ á trzy częśći ná Pótomki Mężowé. vt de hoc Iure Munici: artic: 22. & Speculo Saxo: lib: i, artic: 21. & artic: 24.

ZOná póki Mąż żyw nie ma władzéy/ ani w Posagu / áni w ſtráwnych rzeczách/ to ieſt/ in vtenſilibus: ále wſzyſtko v Mężá zoſtawa/áż po śmierci Mężowéy/tóż bierze. Iure Municipali Articulo 24.

NIewiáſty żadnéy przeświádczyć nie może: ále bliżſza ſye ſámá odwieść / gdy ią o co wínuią. Spe: Saxo:lib:i, Arti:46. et lib:ij, arti: 63.

NIewiáſte álbo Dziewke ktoby zgwałćił/ tedy táka któréyby ſye to sſtáło/ ma to zá rázem obwołáć / y przed Vrzędem opowiedźieć. A ieſliby w polu álbo w leśie ſye iéy tho sſtáło/ Thedy z kimby ſye potkáłá / ma ſwóy Gwałt świádczyć/ y ma idź do Wśi álbo do Miaſteczká bliżſzego / á thám ma ſwóy Gwałt obwołáć/ opowiedźieć y oświádczyć. A táki káżdy Gwałtownik/ by théż iáwnie podeyźrzáną Niewiáſte zgwałćił/ tedy na gárdle ma być karan. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo 64. Et Iure Municipali Articulo 38.

Niewiá-

NIewiáſty máią mieć Opiekuny / ku ſpráwowaniu wßyſtkich rzeczy : Abowiém przodkiem dla tego / że świádectwem nie mogą być pokonáné. Wtore / że przez ſye / iedno przez Opiekuná / nie mogą nic zápiſać / albo dać : áni też w ſwéy odpowiedźi / nie mogą ßkody żadnéy nieść. Też Práwá vmieć nie powinny / á iżby ich też do Sądu nie powlaczano: á ták ie w tym cżczą / gdyż kożdy woli Meżczyzne o kthórąźkolwiek rzecz vpomionąć / niżli Niewiáſtę / y świádectwem go przyſtoyniéy pokona / niżli Niewiáſtę : dla tego / że ſye Niewiaſty ßkody ſtrzédz nie vmieią. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 46.

NIewiáſty w Práwie Rzeczy mówić nie mogą / áni ſámy przez ſye nic czynić / iedno przez Opiekuná. Specu: Saxo : lib: ij, Artic: 63.

Mąż Zenie gdy viśći Rekoiemſtwem / że iéy ma Opráwę vczynić / gdy mu Poſag po niey dádzą / w tym niewiánowawßy iéy vmrze : Zoná zoſtáła po nim / vpomina Rekoymie : Rekoymie ácz nieprzą że ręczyli / gdy Poſag záplácą. A ponieważ Poſágu nie zaplacono / tedy iéy też Opráwá nie ma być przez nie záplácenie Poſágu vczyniona : Ná co bliżßa ona Niewieſta ſamo-

siodma dowieść/ że Posag po niey dano / á zapłacono : á niżliby przeciw iey dowodzić miano/ że nie dano/ y wiáno nietylko zapisáné/ ale przed ludźmi kthórzyby tho wedle Práwa świadczyli/ obiecáné: Tedy bliższa oná tego dowieść/ á niżli ią przyiaciele Mężowi o to przeświadczyć máią. Iure Municipali Articulo 22.

NIewiástá / gdźieby théż pociągnełá Práwem Potomki Mężá swégo / że wniosłá do Mężá swégo Summe iaką pieniędzy : Tedy Potomkowie bliższy dowieść/ iáko po vmárłey rece / że nic nie wniosłá / niżliby oná miáłá dowieść ná wnieśienié : oprócz iżby ią chćieli ná dowod z świádki iáko po vmárłey rece puśćić. Iure Municipali Articulo 22.

ZOná bez Mężowégo przyzwolenia / nie może nic vtráćić : tákże téż y Mężowi dać / bez przyzwolenia Dźiedźiców. Abowiém to Imienié kthóre Zoná ma / nie innégo Práwa do tego Mąż ma iedno iáko Opiekun. A ten kim się opiekáią/ niemoże nic dáć/ żeby mogło być domniemánié/ że iáką chytrośćią podszedł / álbo mocą wyćisnął : choćby théż to przed Práwem Zoná vczyniłá/ wesołą twarzą / tedy tho ważyć nic nie ma / iáko o tym w Práwie Césarskim.

Et Iure Munici: arti: 26. et Spec·Saxo: lib: i, art: 31.

NIewiástá którey Mąż odvmrze brzemienney/ tedy nie może bydz z Imienia ruszoná/ áż Dziecie porodzi: dla tego/ że tho co w żywocie nośi/ tedy iest Potomek á Dziedzic onego Imienia. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 38. Et Iure Municipali Articulo 96.

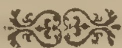
NIewiástá/ to iest Zoná v Mężá/ ácz ieszcze Mąż żyw/ może sye Wiáná swégo domágáć/ gdyby Mąż vtracał / álbo iakożkolwiek ku vbostwu idźie/ z tey przyczyny/ áby śiebie/ Mężá/ y Dzieci żywiłá. A wszakoż nie może tego przedáć/ áni zástáwić/ áni dárowáć póki Mąż żyw. vt de hoc Speculo Saxonum, libro i, Articulo 20. Et Iure Municipali Articulo 22.

DZiéwká/ kthóraby byłá wyposáżoná przez Oycá y przez Mátke/ Thedy iesliby sye nie wyrzekłá z Imieniá/ ma mieć równy dźiał z Bráćią álbo z Siostrámi: Ale tho co pierwey wźiełá/ chceli mieć dźiał/ tedy powinná położyć w równy dźiał/ to co wźielá. Speculo Sax: libro: i, Articulo 13. Et Iure Municipali Articulo 57.

DZiéwká wyposáżona/ tedy nie bierze Gierady/ to

dy/ to ieſt Niewieśćiego ſprzetu: iedno tá co domá ieſt/ táka Gierade ſámá bierze: á nie powinná iéy dźielić z Sioſtra zá Mąż wydáną. Iure Municipali Artic: 27. Et libro i, articulo 5. Speculo Saxonum.

Niewiáſtá kthóra ſye niepoczćiwie chowa/ tráci dobrą ſławe / ále Jmienia nie tráci: Abowiém tá przyczyná tego ieſt/ że gdźieby dźiedźictwo ſtráćilá ſwoié/ dałáby ſye iéy przyczyná/ że z vboſtwá moglá nie przeſtáć ſromotnie żyć. A wßákoż że tho rozumié o wolnych Niewiáſtách/ że Dźiedźictwá nie trácą. Ale Mężátká/ ktoraby miáłá od Mężá dożywotną Opráwe álbo opátrzenié/ tá tráci Máietność ſwoie/ gdźieby to ná nie przewiedźiono. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 5. Et Iure Municipali Articulo 22.

O Przedawániu y o kupowániu Jmienia: y o Wzdániu Práwá.

Dziedzicznégo imienia nie może nikt przedáć/ á oddalić od swegó Potomstwá/ tego w kthore też sam wnidźie/ po Przodkách swych: oprócz teg/ gdyby który syn álbo dźiewká/ bili Oycá albo Mátkę: álbo gdyby sye Rodźicy zstárzeli/ iżby ich niechćieli chowáć/ żywić: álbo iżby ie z Jmienia wypadzáli/ álbo którymkolwiek obyczáiem o gárdło ich stali. Tedy z tych przyczyn mogą od nich oddálić Jmienié Rodźicy ich: ále inak niemogą. A choćiaby przedał álbo oddalił/ thedy gdy oni nie przyzwolą/ tedy Wzdánié nic nieważy: ále co kto sam kupi/ czego nábedźie/ to może bez przyzwolenia Dźiedźiców á Potomków swych/ przedáć y dárowáć kómu chce: á ma the moc mieć w Práwie: oprócz kto dźieći własnych Potomków swych nie ma/ iedno Bráćią/ thedy

wolno

wolno mu swe przedáć/ bez przyzwolenia Bráckiego. Spec: Sax: lib: i, art: 17. iu Glossa. & li: iij, Arti: 83. & lib: i, arti: 52. & lib: i, Artic: 84.

GDyby kto ktorą rzecz przedał/ á przed Sądem nie wzdał: á ten komuby przedano/byłby tego w dźierżeniu/ á záśieby tego dochodźił/ á przałby że nie przedał / gdyż thego w Kśiegách niemaß: tedy ten kto dźierży/bliżßy iest dowieść że to kupił/ świádki/ przyśięgą / nizliby tego dowodźić miał/ że nie przedał/ álbo nie darował. Abowiem ten ktory iest w dźierżeniu/ lepßé Práwo zá sobą ma/ niżli ten co go o to gába/álbo pozywa: Bo Powod nie ma zá soba wiecéy/ iedno Przyśiege á Swiádki / ktorymiby chćiał dowodźić: A ten kogo winią / ma zá sobą dźierżenié/ przyśiege/ y dowod przez świádki/ iáko kupił álbo mu dárowano: á dowod sámotrzećiemu przychodźi. vt de hoc Speculo Saxonum Libro i, Articulo 15. Et Libro ij, Articulo 36.

GDźieby thež było wątpliwé Práwo / ták Powodowé / iáko téż tego Pozwánégo co dźierży: tedy dźierżawcy skázuią dowod/ dla tego/ że lepßa Condicya tego co dźierży/ niżli tego co nie dźierży. Speculo Saxon: lib: iij, Artic: 4.

Dźierżenié/ tho vtwierdza Práwo kożdemu/

ktoby iakie miał : z którego żadny nie może być ruszon / iedno Práwem przezwyćiężony. Speculo Saxonum Libro ij, Artic: 24. et libro iij, Arti: 83. Et Iure Municipali Articulo 29.

KToby Imienie przedał/ á bronić był powinien / ieśliby bronić niemógł / przećiw temu ktoby o to czynił Imienie : tedy then komu Imienie przedał/powinien Imienie wróćić/swe pieniądze záśie wźiąwszy / co zá tho dał. Iure Municipali Articulo 116. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. Et Libro iij, Articulo 35.

ZAdny nie może lepszégo Práwá innému spuśćić/ iedno iakie sam ma. Iure Municipali Articulo 23. Et Articulo 29.

IMienie gdyby ktho przedał/ oprócz przyzwolenia Dźiedźiców / na kthóre Imienie spasc ma : Tedy takie przedánie nic nie waży/ oprócz kto kupi sam nábedźie/ to może przedáć bez przyzwolenia. A gdy Dźiedźictwo/ álbo Imienie komu wzdawaią v Práwá/ á ći którzymby tá rzecz należálá / bedąc przy Práwie milczeliby / á nie mówiliby áni przećiwili sye temu : tedy potym przeciw temu iuż mówić nie mogą.

☞ W Práwie też Máydeburskim kto co sobie

przed Práwem opráwi á záchowa/to mu wPráwie ma idź. Speculo Saxon: Libro i, artic: 52. Et Specu: Sax: lib: ij, Arti: 6. Et Iure Munic: art:20.

Dziedźictwo álbo Imienie/ ieśli ktho dawa álbo zápisuie: tedy to przed Práwem ma być vczyniono/dla tego/ áby ty rzeczy porządnie szły/ y dostátecznie mogły być doświadczone/ y dowiedźione/ gdźieby tego potrzebá byłá. Iure Municipali Art: 55. et Arti: 20. et Artic: 140.

IMienie gdyby kto komu obiecał wzdáć/ á w tymby vmárł nie dokonawszy tego/ nie powinien tego Syn dźierżeć: Bo bliższy sye zostáć w Imieniu Oycowskim/ niżli ten co kupił. A wszákoż pieniądze wróćić powinien/ któreby Oyciec zá to wźiął. Specu: Saxo: lib: i, Artic: 9. A wszákże sye to ma rozumieć/ coby sam nábył á przedał: gdyż innégo Dźiedźictwá niemoże przedáć bez przyzwolenia Potomków własnych.

IMienie iáko iest dwoiákie/ Dźiedźiczne y Ruchome: ták théż dwoiáka spráwá około niego. Dźiedźictwá/ á tego co ku dźiedźictwu należy/ tego bez przyzwolenia własnych Potomków nie może nikt oddáć. Ruchome rzeczy/ kthóre z mieysca ná mieysce mogą być przenie-

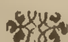
śioné / ty oddáć kożdy może albo przed Sądem / albo Testámentem : oprocz Gierady á Hergiewetu. A tho sye ma rozumieć / gdy kto Niemocnym bedąc / śmierći sye iuż nadzieważąc / tákie rzeczy odkázuie. Speculo Saxon: libro i, Arti: 52. Et ad idem Iure Municip: artic: 21. et articulo 61.

GDyby ktho Dóm kupił / á kupiwszy żeby sye weń wprowadził / aczby mu go iesscze nie wzdano / tylko aby iuż zadátek kupiwszy dał / w tymby ten Dóm zgorzał / tedy ostátek zá co stárgował / powinien zápłáćić / gdy iuż onym mieszkánim potwierdził kupno. Gdżieby w tym Domu kupnym nie mieszkał / á przał sye żeby go nie kupił / Tedy bliższy sye odwieść że nie kupił. Iure Municipali Articulo 140.

GDy kto Jmienié wzdawa / álbo że ié komu Dekretem przysądzáią : Tedy then coby sye mienił bliskość mieć / ieśli oblicznie przy Sądzie bedźie / ma zárázem przeciw temu mówić : ábowiem ieśli milczy á nie mówi o tho / tedy iuż iákoby przyzwalał. Speculo Saxon: libro ij, artic: 6. Gdżieby nie był oblicznie á był pod tymże Práwem / ma czás o to mówić Rok y sześć Niedźiel. Specu: Saxo: lib: iij, artic: 83. Et Iure Municipali Arti: 20. Et Speculo Saxonum libro i, artic: 70.

Gdżieby

Gdźieby kto przedał Imienié / áleby go ieſzcze nie wzdał / y dźierżenia nie dał: á ieſliżeby rzecz oná zginełá / álbo iáką ſzkode wźiełá / tedy ten ná tym ſzkoduie co przedał / á nie ten co kupił. A wſzákóż ten co kupił / to co zádał / tráći. in Iure Ciuili: Et Iure Municipali Articu: 140. Et Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9.

O Dawnośćiách.

Dawność o rzeczy dźiedźiczné / o ſtoiące y o leżące: Stoiącé / iáko ſą Domy / Folwárki. Leżącé / iáko ſą Role / Ogrody. A ták o tákié rzeczy / kto śiedźi pod iednym Práwem / iáko tho zową / pod iednym Dzwonem: kto chce dochodźić / ma to czynić niżli Rok y ſześć Niedźiel wynidźie. Spec: Sax: lib: iij, Art: 83. Et lib: ij, art: 36. & artic: 44. Et Libro i, artic: 70. & Artic: 28.

Dawność we wſzyſtkich rzeczách ieſt: oprócz

rzeczy ktore przystuszáia Skárbowi wierzchnié go Páná/ albo Rzeczypospolitéy: rzeczy Kośćielné zginęlé/ v kogoby zastáné: sludzy y niewolni/ ktorzyby vćiekli: rzeczy krádzioné/ álbo gwałtem wźięte: Tákie rzeczy dawnośći nie máią/ále w innych wszytkich rzeczách/ tedy iest dawnosć. Specu: Saxo: libro i, arti: 29. & libro ij, artic: 44. Et Articulo 25. & Articulo 36. Libro eodem.

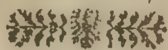
DAwnosć rzeczy ruchomych/ ktoby o nié nie czynił Rok y dźień/ to iest/ Rok y sześć Niedźiel: Nieruchàiących rzeczy/ gdy kto kupi/ á zá wzdánim wedle Prawá dźierży/ tedy kto pod iednym Dzwonem śiedząc/ Rok y sześć Niedźiel milczy/ dóydź tego nie może: ktoby nie był tám gdźie Imienie leży/ chodźił po służbách/ po Rzemieślech/ tedy dźieśięć Lat dawnosć/ ku dochodzeniu bliskośći álbo Imienia/ ktoreby nań wedle Prawá przystuszáło. A ktoby w źiemi niebył/ ále w cudzych źiemiách/ temu trzydźieśći Lat y Rok idźie dawnosć. Specu: Saxo: lib: ij, Art: 44. Et Iure Munici: Arti: 21. & Arti: 140. & Specu: Saxon: lib: i, Art: 28. & libro ij, Art: 31.

ZAstáwné Imienie/ to dawnośći nie ma/ że ie záwsze bliższy może wykupić. Speculo Saxo: lib: ij, art: 24. Et Iure Muni: art: 20. & art: 140.

DAwność nie iest w żadnéy rzeczy / gdźie niemáß darowánia albo przedánia / to iest Zapisu na co: albo iż kto dźierży / gdy iedno zá Práwem nie dźierży: tedy w takiéy rzeczy dawności niemáß. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 44. E libro iij. Articulo 4.

DAwność nie idźie dźieciam póki Lat nie máią/ oprócz gdy iuż ku latom przyydą: tedy gdyby były tám oblicznie pod tym Práwem / ániemießkały nigdźie indźie/ á milczałyby rok y ßesć Niedźiél o swą krzywdę: tedy iuż dawnośćią trácić mogą. Iu: Mun: Ar: 21. & li: i. Ar: 70.

OKrzywdy iákié gdy ná kogo żáłuią: póki Rok nie minie / ma odpowiedać: gdy Rok minie / ten który sye mieni mieć krzywde/ niema iuż mieyscá o to czynić. Spec: Sax: lib: iij Art 31.

O Długách á o dłużnikách.

Ług iáki/ gdy Zoná zá Męzá viści / á Mąż vmrze/ á ostáwi Jmienie po sobie/ ná ktorymby oná miáłá Dożywocie: tedy táka Zoná zostáła po Męzu/ nie powinná długow Męzowych płácić/ choćiaby sye zá nie viśćiłá: ále Potomkowie będą winni płácić/ póki onego vmárłego Jmienia ostawa: A gdźieby iego Jmienia nie dostáło/ tedy dopiero Zoná/ zá co sye viśćiłá/ powinná płácić z swego. Bo Zony nie powinny płácić długow Męzow swych. Speculo Saxonum libro i, Art: 20.

Ług thęż gdyby komu miano płácić/ ná dźień náznámionowány/ á onby nie był: Tedy iedno on dźień stráći / ále pieniędzy á długu swego tym nie tráći. Speculo Saxonum Libro ij, Articulo II.

Gdźieby kto znał Dług/ á dawał Fánty álbo Jmienie / á powiedałby że pieniędzy nie ma/ áni śrebrá/ áni złotá / thedy ma przyśiądz/ że tego nie ma: á Dłużnik będźie powinien od niego bráć to co dawa: A Vrząd Mieyski przyśiegły/ ma to oszácowáć zá co stoi. Specu: Saxon: libro i, Articulo 70. A ieśli ma czym płácić/ te-

dy do

dy do ośmi dni / potym do trzech dni/ potym do dwu dniu/ potym do Zachodu Słońcá/ álbo do iutrá / ma być ſkazána płaca : oprócz żeby Gość był/ kthóryby iednégo dniá do Sądu przyiecháć niemógł/tedy ták prędkiégo Roku płácić niema. Spec: Sax: lib: i,artic: 5. & Iure Municip:arti: 27. A ieſli zakład/ to ieſt / thy rzeczy koſztownieyſzé niżli dług/przy tym to zoſtawa/co nádzwyſz czyie ieſt: ieſli nie doſtánie/tedy ten powinien dołożyć á zápłácić.Spec: Saxo: libro i, arti: 70. & Iure Munici: art: 46. & art: 27. To téż co da w zakłádźie dłużnik/ thedy ten kto pożyczył/ może obráć miedzy tymi rzeczámi co chce bráć. A gdźieby ruchomych rzeczy nie doſtáło/ tedy z dźiedźictwá ma być płácono. Specu: Saxo : lib: iij, Articu: 39.

DŁugów gdy ſye kto przy / thedy mu przychodźi odwód iáko nie dłużen. A ieſli ſye nie przy długu / ále powieda że zápłácił : tedy ſámotrzeć ma przyśiądz że zápłácił: oprócz gdźieby Sądem nań dowiedźiono / álbo gdźieby zápiſány Dług był/ á onby ſye przał / thedy odprzyśiądz ſye nie może : gdyż to co ſye Práwem dźieie/ Práwemby ſye téż to vkázáć miáło / że zápłácił. Iure Municipali Articulo 27. A gdy kto Dług zna/ tedy ma być ſkazána płaca do dwu Niedźiel: á gdy Dług wielki / thedy do dwunaśćie Niedźiel. Speculo

Saxo: li: ij. arti: 6. Et Iure Muncip: Articulo 34.

Dlugi które zostáną po vmárłym / tedy náprzód przed wßytkimi dlugi/ ma idź nakład ná Pogrzeb/ á potym Slugam myto ich / y wiáno álbo opráwa ma naprzód idź przed innemi dlugi/ á zwłaßczá / ieśli się pierwey opráwá stálá / niźli Mąż ná tym Imieniu długi zápisał : á dłużnicy przed trzemidzieśćy dni o dług który im vmárły był został / nie mogą Potomkow gábáć/ áni Sędźia może ich ćiągdźáć. Speculo Saxonum libro i. Articulo 22.

DLugu áby nie płáćił Dźiedźic/iżby się przał że spadku nie wźiął : ieślize nań dowiodą/ że fałßywie záprzał/ á iż spadek wźiął: tyle dwoie ma zápłáćić/ ile dług nieśie. Speculo Saxonū libro i, Articulo 6.

DLużniká swégo ieśli kto poćiągnie do Prá wá / ieśli nie ośiádły / tedy Vrząd gdy go stroná powodna o to żąda / powinien tákiégo viśćić/ aby Praw był/á Prawu dostał : Ma tież miánowáć powod iáki to dług o który pozywa/ áby obwiniony mógł tym lepiey wyrozumieć á obaczyć/ mali znáć álbo przeć. Iure Muncipali Articulo 34.

Chyro-

CHYROgráff ieśliby kto miał ná dług / á czás by minął / który ná Chyrografie opisáno zápłácić: ieśli powie dłużnik że zápłácił / sámotrzeć tego ma dowieść / to zwyczay ták nieśie: á zwłaszczá gdy iuż czás minie / ná który zápłátá być miáłá.

DŁugi / iáko sye piérwéy nápisáło / płáca z rzeczy Ruchomych álbo dziedzicznych. A gdźie by Dłużnik nie miał czym płácić / tedy do więźienia ma być dan. Speculo Saxonum libro i. articulo 70. et Speculo Saxo: lib: iij. Arti: 39.

O Dług troiá odpowiéć / á káżda ma osobliwé Práwo: ieśli prosto żáłuią / żeś mi winien: Ten co go winią / ma przyśiądz sam iż nie winien: ieśli rzecze żem zápłácił / tedy samotrzeć ma przyśiądz iż zápłácił. Jeśli rzecze żeś mi to odpuścił / á ten sye k temu nieznа: powod bliższy swą przyśiegą tego dowieść / że nie odpuścił. Specu: Sax: li: i, Art: 65. & lib: ij Articulo 6.

O Dług gdy kto szperuie ná cudzé Imienié / thedy piérwszy Szperunk / ten idźie naprzod: wszákoż ktoby nie przypozywał / ná trzy Sądy vczyniwszy Szperunk / á on coby pośledz

szperun-

ßperunkował/ bedźie przypozywał / y przewie-dźie pierwey Práwo/ áż do końcá: Tedy ten iuż bedźie bliżßy Imienia / niżli on co pierwey ßpe-rował/á w Práwie nic nie czynił. Gdźieby thęż kto / áczby ßperował inny przed nim / przyßedł poślédz / y ßperowałby/ á vkazałby Zapis álbo Chyrográff/ ktoryby miał ná Dług/ tedy iednák przed onymi co pierwey ßperowáli / á Zapisu áni Chyrográffu nie mieli/ tedy tego ßperunk pier-wey póydźie / chocia poślední: gdy iedno Zapis vkaże álbo Chyrográff. To w Procesie Sądo-wym ták ſye záchowywa.

DLugi / rozmáitymi ſye obyczáymi płácą: Ale gdy iedno świádectwo thego bedźie iż tho zápłácił/ tedy od płácenia wolen / gdy be-dźie świádectwo dostáteczné / godné/ thych co wiedzą/ álbo co słyßeli/ álbo widźieli/ iż tho co pożyczono/ że zápłácił. Drugié téż / iż da ktho rzecz swoie / zá tho co mu dłużen/ á Dłużnik to przyymie/ tedy iákoby gotowe pieniądze dał. Trzecié/ iżby kto był co winien Głuchowi / któ-ry mówić nie może / tedy świádectwo tych któ-rzy widźieli że mu dano/ waży. Czwarté/ iesli Dług swóy vkaże ná swym innym dłużniku/ á ten komu winno tho/ przyymie / y ná tym prze-stánie: Tedy ći co słyßeli/ świádczyć mogą.

Speculo

Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 6.

O Swiádkách/ o Dowodziech/ y o Odwodziech.

Gdyby kto powiedał/ że mu był vmárły winien/ y vpomina sye bliżßym po śmierci vmárłégo/ iáko synowi po Oycu/ álbo brátu po Brácie/ álbo inßym bliżßym: przyßłoby odwieść sye samośiodmym/ że ich Przodek nie był winien tego długu: A wßákoż iżby śnadź Potómkowie nie wiedźieli o tákim długu/ á ten co powieda że mu dłużno/ pewnie wie; tedy temu kto o dług żáluie/ sámośiódmemu przyśięgá przyydźie/ y ma dowieść sámośiódm/ iáko mu było winno. A gdy dowiedźie/ płáćić mu máią bliżßy. A to sye rozumie/ gdźieby bliżßy przyśiądz nie chcieli/

á puśćili

á puścili dowód powodowi. Speculo Saxonum libro i. Articulo 6. & libro iij: Articulo 31. Et Iure Munnicipali Articulo 67. & Articulo 103.

Gdy kto žáluie ná kogo o rzecz niewidomą/ którey pokázáć nie može: thedy obwiniony bližšy sye odwieść. Ale iesli pokaže którą rzecz/ która ma lice/ suknią/ kóniá/ bydle/ álbo równé téy rzeczy: Tedy powód bližšy dowieść/ iž tho iego rzeczy są. Vt de hoc Speculo Saxonum lib: i, Articulo 15.

Swiádkowie nie máią ináczey świádczyć/ iedno že pewnie wiedzą/ álbo že byli przy thym/ gdy sye tá rzecz sstálá/ álbo iž słyšeli od niego co nań žáluią/ že powiedał álbo zeznał/ že ták było iáko ten žáluie: y gdyby przyśiegali/ tedy máią przyśiegáć že wiedzą o tym/ že tho rzecz spráwiedliwa iest/ o co przyśiegáią. Jesli o Dziedzictwo álbo o Dziedziczné rzeczy świádectwo ma być/ álbo o długi že ié zápłácono/ któreby były nie zápisáné: Tedy to Ludzie ośiedli czynić á świádczyć pod-przyśięgą máią. Ale o Długi prosté zápłácone/ thedy može świádczyć/ chociá nieośiádły. Iure Muni: artic: 106. & artic: 107. & art: 108. & art: 109. & art: 110. & art: 112. E Specu: Saxon: lib: ij. Artic: 11. & articulo 22.

Swiádek

SWiádek ieden w Prawie Máydeburſkim nie waży nic/ iedno dwá álbo trzey. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 54.

SWiádczyć nie może Człowiek złéy ſławy/ áni náganiony/ ßalony/ dźieci co lat nie máią. Speculo Saxonum libro i, Articulo 8. A Niewiáſty nie mogą świádczyć/ iedno w niektórych rzeczách/ które ſą w Prawie opiſáné: iáko o tym wyżßéy.

SWiádectwo Swiádków nie wáży nic/ áż piérwéy przyśięgą: á ná Swiadki/ kto ſye ćiągnie/ ieſli nie dowiedźie/ vpada w ſwéy rzeczy. Spec: Sax: li: i, arti: 53. & lib: iij, Articu: 19.

SWiádczyć gdy Ráyce máią/ nie trzebá im przyśięgáć/ kiedy iedno tho świádczą/ co ſye przed ich Vrzedem dźiáło Rádźieckim. Abowiém ponieważ przyśięgli ná Vrząd/ tedy im ma być wierzono. Ale gdy świádczą/ thylko z oſób ſwych/ iżby nie tego świádczyli/ co ſye przed ich Vrzedem dźiało: ále z oſobná/ gdyby iaką rzecz extra Iudicialiter factam, świádczyli komu/ że byli przy thym/ kiedy ſye ſthálo albo dźiało/ że wiedzą o thym: tedy tákowé świádectwo nic nie waży/ chocia Ráycá świádczy álbo przyśię-

żnik álbo Wóyt / áż przyśiegą iáko inßy Swiádek / gdyby im wiáry dáć niechćiano. Iure Muni: articulo 102. & artic: 11. & artic: 32. & art: 74. Et Speculo Saxonum libro iij. Articulo 25.

SDR ná kogo żáluią / á świádki nań máią / tedy nie może obwiniony sam przećiwko Swiádkom odyidź: Ale y z tylémże Swiádków ma sye oczyśćić. Speculo Saxonum libro i. Artic: 15. Et ad idem Speculo Saxonum libro ij. Articulo 11. Et Iure Municipali Articulo 75.

PRzyśieżnicy máią świádczyć / gdy kto komu wzdawßy Imienié / da w nié Wwiązánié / á ich świádectwo ma mieć mieysce: y co oni w tákiey rzeczy świádczą / powinien poświádczyć Sedzia álbo Wóyt / co oni znáią. Spc: Sax: lib: iij. Arti: 88. & art: 25. Et Spec: Saxo: lib: i, arti: 8. Iure Muni: artic: 32. & arti. 52.

SWiádek nie wezwány / áni k temu z Práwá przypedzony / ku Swiádectwu może byc nie przypußczon: Abowiém kto świádczy bez potrzeby / á w przyśięgę sye wdawa / podeyrzenié o sobie czyni / że z tákiego świádectwá pożytek mieć ma álbo z przychylnośći / álbo że lekki człowiek / álbo ßalony / gdyż tho ßalonégo oby-

czay cho-

czay/ chocia go nie pytáią/ tedy powieda. A ták taki może być od Swiádectwá odrzucon / á ku Swiádectwu nie przypuszczon. Speculo Saxonũ libro iij. Articulo 31. & libro i. Articulo 8.

Z Gody ktorą strony miedzy sobą vczynią / y zakład w tym záłożą/ powinien kożdy dzierżeć: á iesliby ktora stroná zruszyłá to/ á niechciáłá tego dzierżeć/ á pociągnelaby o to do Práwá drugą strone: tenby powiedział / że sye o to ziednał: Tedy bliższy tego dowiéść Jednaczmi / że sye ziednał / á nizli ten co sye przy / że Jednánia nie było. Speculo Saxonum lib: i. Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 51. & Articulo 53.

DOwodzić ná ktorą rzecz iest Rok záwity / á ku wywiedzieniu Swiádkow / Rok y sześć Niedziel ma być dan. Speculo Saxonum libro i. articulo 62. & Iure Municipali Artic: 75.

O Imienié álbo o Dziedzictwo / gdyby komu przyszedł Dowod: tedy ma dowodzić samosiódm. A wszákoż Práwo dzierży/że może sámotrzeć / gdy iedno z ludźmi osiadłymi/á z thymi co do tegóż Práwá przysłuszáią / przysięże. Iure Muncipali Articulo 106. Et Articulo 107. Et Articulo 108.

NA świádki kto ſye bierze / álbo komu przyſiege ſkázą/ á doſyć temu nie vczyni ná Rotu ná ktorym dowodźić ma/ ſwą rzecz tráći : oprócz ktoby Legale impedimentum przynióſł/ czemuby tego ná ten czás vczynić nie mógł. Specu: Saxonum lib: i, articu: 62. Et lib: ij, Articulo 12.

SWiádkowi ktoryby świádczył zá kim / iżby mu kto przygáne vczynił : zárázem thego ma dowieść/ w czym go wini. Speculo Saxonũ libro i, Articulo 51.

CZłowiek kożdy bliżſzy ieſth/ gdźieby mu ſzlo karánie ná gardle/ álbo ná zdrowiu/ álbo też o Imienie/ bronić tego/ á odwodźić ſye/ niżli by go kto pokonáć miał. A tho ſye ma rozumieć / gdźie iáwna rzecz nie ieſt. Speculo Saxo: li: i, articulo 8. & arti. 15. & articu: 18. & Artic : 64. Et lib: ij. Arti: 26. Et lib: iij. art: 38. & arti: 37. Et Iure Municipali Articulo 111.

CI ktorzy ktorey rzeczy dochodzą dla potwarzy/ dowodzą ſwey rzeczy Swiádki godnymi / álbo dowody bárzo ſluſznymi / álbo Sadowymi rzeczámi niewątpliwymi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 66.

Dowod

DOwód żadny nie iesth dostáteczniey∫y/ á pewniey∫y/ iedno który Sądowy iest / bo tu iuż przyśiegi nie trzeba: Abowiém co ſye przed Sądem sſtánie/ thego iuż nikt záprzeć nie może. Speculo Saxonum libro ij. Arti culo 18. & Articu: 19.

O Przyśiegách.

PRzyśiąc gdyby kto miał o kthórą rzecz obwiniony / żeby ſye Przyśięgą odwieść miał : thedy może chceli puśćić przyśiegę powodowi co nań żáłuie : á Powód mu iéy záśie zdáć nie może/gdy ią przyymie/iedno przyśiądz chceli. Acz tho o Rekoymiách nápiſano ná przodku/ ále też to ma być rozumiano o Powodźie y o obwinionym. Speculo Saxonum libro iij, Articul: 11.

REki ſwéy gdyby ſye kto przeć chćiał / że nie piſał Liſthu álbo Chyrograffu / álbo iákiego żkolwiek fał∫u/ kthórymby nań dowodzono :

tedy Powod sámotrzeć przysiągszy / bliższy nań dowieść iż to iego ręki pisanie / niśli sye on odwieść. Iure Municipali Articulo 109.

PRzysięgę ieśliby komu skazano z Práwá / ktoryby był z inney Jurisdycyey / to iest z innego Práwá / á czás by był iáko w práwie zową Ligatus, to iest wiązány / w ktory czás żadnych przysiąg nie czynią : tedy Sędzia nie ma odkłádáć tákowey przysięgi : oprocz iżby stroná przyzwoliłá. A kożdy wszedy przysięgą odeydzie gdzie nań iáwnego dowodu niemász. Iure Munici: artic: 117. Et Speculo Saxonum li: i. art 7. & Articu: 15. & Articu: 18. Et lib: ij. Articulo 10. Et Iure Municipali artícu: 47.

GDy kto po vmárley ręce Długu iákiego dochodzi/ tedy ma sámosiodm przysiądz: Vt de hoc Speculo Saxonum lib: i. Articulo 6. A iesli też kto ná kim długu dochodzi z Swiádki/ powinien z tylemże Swiádkow sye oczyścić. Iure Municipali Articulo 103. & Articulo 67.

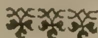
ZWyczay też to dzierży/ że kogo winią o co/ á zwłaszcza o długi / á on przysięgą odchodzi/ á czyni to iuż nie raz / ále wiele kroć/ ku ludzkiey szkodzie: táki iuż bywa podeyrzány / y niedopu

ßczaią mu sámemu przysięgáć/iedno z świádki. Tho sye zwyczáiem záchowywa / á zwyczay dobry iest zá Prawo. Bo kto czesto ná czudzą ßkode przysięga / nie przystoyna rzecz aby mu samemu wierzono.

PRzysiege komu ſkażą/álbo że sye sam ná to pozwoli/ też przed Jednaczmi : Thedy gdy temu dosyć nie vczyni / rzecz swą tráci. A Jednaczmi może kożdy dowieść/nie inák iákoby sye to przed Sadm działo. Speculo Saxonũ libro i, Articulo 8. Et libro ij, Articulo 11.

GDyby kto przysiądz miał / y bylby gotów tho vczynić czasu náznámionowánego / á Powódby przysięgi słucháć niechciał / będąc obliczznie/ albo thez ná Roku nie stánął/ aby przysięgi przysłuchal : Tedy ten iuż od przysięgi wolen / y ma to iuż ták ważyć iákoby przysiągl : oprócz że by then co miał przysięgi słucháć/ vkazał Legale impedimentum, czemuby ná ten czás nie mógł być.

Speculo Saxonum lib ij, Articulo 11.

O Iednániu a Zgodách.

IEdnánié / kthóreby ſye ſſtáło nie przed Sądem / tedy śiedmią Swiadków ma być dowodzono: A ma też moc Iednánié / iáko też rzecz oſądzona: Abowiém przyſtu ża to / wiáre chowác miedzy Ludźmi: co ſye ieden raz podoba y ſſtanie / thego trzebá ſtrzédz y dźierżeć. Aczkolwiek nápiſano ieſt w Texćie / iżby ſámoſiódm miał dowieść Iednánia: Ale iednák ták w Prawie nápiſano / że iedno ſámotrzeć dowodźi. Iure Municipali Articulo 52. & Articulo 53. Et Speculo Saxonum libro 1, Articulo 8.

IEdnacze gdy iednáią / tedy co wyrzeką / áby to dźierżano / zakład załozyć máią. Iure Municipali Articulo 53.

O Rekoy-

O Rekoymiách.

Rekoymie sa dwoi / Jedni którzy recza zá kogo / przed Sadem albo Vrzedem. Drudzy którzy recza tám ná stronie / ci moga iesli sye przą Rekoiemsthwá przysiega odydź. Ale Rekoymie co Sadownie recza/ tedy kiedy Jściec nié stánie/ powinni zań odpowiedáć: A ná Jmienié álbo ná máietność dluznikowe/ nie ma sye śiegnać wierzyćiel/ áleź pierwéy z Rekoymia czynić bedzie ten kto pozyczyl. Spe: Saxo: li: iij, art: 9. & Iu: Mu: arti: 117.

REkoymie powini sa zá thego odpowiedáć zá kogo recza: y kogo recza ná postáwienie/ powinni go stawić: á iesli go nie stáwia tedy powinni zań płáćić: oprócz gdy kogo wyrecza / o ty rzeczy / o któréby kto gardło zásluzyl/ á w tym vćiecze wyreczóny/ thedy tych pokut który on miał miéć/ nie powinni óni nieść / iedno powinni płáćić zań / to coby wedle Prawá vstáwy/ á wáznośći onéy rzeczy było. Spec: Sax: libro i, arti: 65. Et Iur: Muni: Articulo 31.

POtemkowie powinni Rekoymie wybáwić

z Rekoiemstwá / thy ktorzy reczyli zá Oycá ich / ktory vmárł. A iezli Jmienie álbo máietność po vmárłym wezmą/powinni dług zápłácić: Jesli nic po nim nie wezmą/ płácić nie powinni. Speculo Saxonum libro iij. Articulo 10.

REkoymia iesli zá kogo reczył / iż miał przysiądz / tedy iesli vmrze ten zá kogo reczył / powinien sam rekoymia przysiądz / to co Jściec vczynić miał/ álbo zań płácić. A gdzieby w tákiey mierze Rekoymia przysiądz nie chciał / tedy może puścić przysiege temu / ktory go o Rekoiemstwo Práwem gába. A ten Powod chociaby zásie przysiege wzdawał Rekoymiemu / thedy nie bedzie zásie powinien Rekoymiá przysiegáć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 11.

REkoiemstwo/ktore Sądownie ma być czyniono: Naprzod o Szkode / kthoreyby sye trzebá nádziewáć/ iż kto ma Dom zgniły / może Sąsiádowi przez tho szkodá być / álbo co podobnego k temu: álbo iż sye kto iści/áby stał ku Práwu/ á vspráwiedliwił sye. Też Opiekunowie/ ktorzy czynią Jstote Dzieciam/ktorymi sye opiekáć máią Iure Muni: arti: 27. Et Speculo Saxonũ libro i, Arti: 65. & libro iij, Arti: 17.

REkoymie gdy zá kogo reczą spolną reka/ iesli iednego zá wszytki pociągną do Práwá/

wszytek

wßytek Dług płácić powinien. A wßákoż ma mu być záchowána Akcya przećiw drugim Rekoymiam/ co z nim reczyli/áby ſwoie cześć co ná nie przyydźie zápłácili. Gdźieby też then ieden zápłáćić niemógł/tedy iednák ná drugich ten komu dłużno/ dochodźić może. Y gdźieby wßyſtki pozwano / tedy iuż kożdy powinien zá ſye płáćić co nań przyydźie / zá co reczyli. A gdźieby kto dług zápłácił : á ten komuby zapłácono/ przałby ſye tego/ thedy themu dowód przyydźie ze dwiemá Swiádkomá / kto powiedźiał że zápłácił. A gdy ma kto Rekoymią po kim/ thedy nie może piérwéy z Iſtcem dźiáłáć / áż piérwéy z Rekoymią bedźie o to czynił. Specu: Saxo:lib: ij, art: 6. Et Iu: Mu: ar:31.et li: iij,ar: 39. et Iu:Mu: ar:117.

REczyli kto zá kogo/ tedy ten komu dłużno/ tedy nie może piérwéy z ſwym Dłużnikiem czynić / áż z Rekoymią piérwéy. Specu: Saxonũ libro: iij, articulo 39. Et Iure Munici : artic:117.

REkoymia / gdy reczy Koniá/ álbo iákie bydle poſtáwić / á w tym Koń álbo ono bydle zdechnie : Tedy ieſli go pozową/ áby ono bydle poſtáwił:ma ſkórę onégo bydlećiá przed Sąd przynieść. A gdźieby mu nie wierzono/żeby onégo bydlećiá ſkórá byłá/ma przyśiądz/tedy bedźie wolen. Speculo Saxon: lib: iij, Articulo 10.

Wrzeczyłby kto kogo ná posthawienie / á tenby w thym czásie vmárł / żeby go Rekoymia postáwić nie mógł: Tedy gdy dowiedzie Rekoymia że Jściec vmárł / wolen od Rekoiemstwá / nie powinien zá to nic szkodowáć. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10.

Na Rekoiemsthwo nikogo nie máią dáć ná wietszą summę / iedno iako iego máietność niesie: oprócz długu. Tedy iako wielki dług / ták wedle théy summy / ná Rekoiemstwo może być dan. Speculo Saxonum libro ij: Articulo 10.

REkoiemsthwo powinna rzecz stáwić / gdy Stroná żąda / themu kto Jmienia nie ma. Osiádłemu nie potrzebá: álbo gdyby kto zakład dał / gdyż kto ma czym płácić álbo zakład kładzie: wiecéy czyni niżli ten co Rekoymie stáwi. Spec: Sax: lib: ij, arti: 5. Et Iure Muni: articulo 27.

O Rekoiemsthwo kto żáłuie że mu reczono o dług / ten kto przy / tedy przysięże sam: á iesli z Swiádki żáłuie / sámosiódm ma przysiądz. Spc: Sa. li: ij, art: 6. & li: iij, ar: 85. Iu: Mu: ar: 31.

REkoymiemu wszystká obróná należy / y m a ią mieć / ták iákoby ią też iego Jściec miał, to iest Principal zá którégo reczył. Spec: Saxon: lib: ij, ari: 4. Et Iure Muni: arti: 34. & arti: 117.

O Gwałciech/ Gwałtownikách/ o Męzoboystwie/ y o Ránach.

Do komu Gwałt czyni/ á ná ten czás w obrónie gdy Gwałtowniká zábije/ nic zá tho nie pokupi/ iesli sámotrzeć tego przysięgą dowiedzie/ iż to ná swym Gwałcie vczynił. Abowiém nie w kożdey rzeczy winien mężobystwá/ á owszem then co tho w swéy obrónie vczyni/ á kto broniąc ciáłá y żywotá swégo/ vdziáła tho/ ma być rozumiano/ że słusznie á nie przeciw Prawu to dziáła. Lotry też ná drogach kożdy zábić może: Abowiém ten kto sye bróni/ słusznie to czyni: á then kto sye ná drugiégo śiega/ niespráwiedliwie to dziáła. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 69.

Gwałt kto vczyni w dźień Swiethy / thedy brónić go kto nie może: Ale przedśie ma być sądzon thèż y Dniá Swiętégo/ gdźieby był poiman. Spe: Sax: libro ij, Arti: 10. & Arti: 66.

Gwałtem ktoby komu Jmienié wźiął/ który ebi nań miało spáść / nie doczekawszy tego śmierci/po którymby ie spadkiem miał wźiąć/ Práwo swé tráci. R Syn może być wydźiedźiczon / tym obyczáiem/ gdyby odiął Jmienié Rodźicom swym zá żywotá ich. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 84.

Jeśliby kthóry Człowiek był ránion/ á vmárł z rany: álbo że then co ránił wymawiałby sye thym / że nie z rany vmárł/ ále że mu inna choroba przypádłá: thedy ma tho stáć ná świadectwie Lékárskim/ kthórzy ránnego leczyli. A ieśli gdźie sye to ostánie że iedno ieden Lékarz iest/ tedy ma stáć ná iego świádectwie / á zwłaszczá gdyż ná wielu mieyscách tháki Lékarz przysiegły bywa. A ieśliby vmarł trzećiego dniá ránny / tedy iuż ma być rozumiano/ że z ŕány vmárł. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 16.

Zabićié głowy / w Máydeburskim Práwie / Zapłaca ma być cáłym Węrgieltem/ tho iest/

dwadźie-

dwádzieściá złotych Polskiéy monety. Ale wedle zwyczáiu/ który sye w Polskim Práwie z############chowywa : Tedy z tych Miast / w których wżdy są Ludzie znákomitszy/ zá głowe trzydzieści Grzywien. W mnieyszych Miásteczkách / pietnaście Grzywien. We Wsi dziesiec Grzywien.

KOmu wezmą Imienié gwalthem / álbo z niego wybiją : Napiérwéy/ nizli sye tez tá spráwá przetoczy álbo dokona / ma być w dzierżenié wrócon wybity. A gdzieby go do Práwá ciągniono álbo pozywano / nie powinien odpowiedáć/ ázby mu piérwéy Imienié wrócono/ któré mu gwaltem wźieto. Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 10.

CI co zábijáią Oyce/Mátki/Dziádá/Ciotke/ krewne swoié / álbo áczby sam nie zabił/ że o tym wiedział / álbo náprawił : zászyty w worze z źwierzety/ które są w Práwie nápisáné/ma być w wode wrzucon y vtopion. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 14.

NA Gwalcie álbo názłym vczynku / kogo poimáią / ná Rekoiemsthwo nie ma być dan : iáko o tym Speculo Sax: libro iij, articul: 9. Et Iure Municipa: arti: 117. Acz téż przy/ tedy go

to wspomoc nie może: Abowiém powód sámo-śiódm go poprzyśiądz á dowiéść nań może. Or-telu też łaiąc: á przeto przéć sye nie może/ gdy go ná iáwnym vczynku poimáią: álbo też vczyni-wszy że vćieka/ imą go w tym: álbo ieśli krádźio-né rzeczy w iego skrzyni/ álbo w komorze/ gdźie sam klucz nośi nayda sye: oprócz żeby ktho inny klucz nośił/ álbo żeby go indźie chował/ żeby go kto dostáć mógł: álbo żeby były rzeczy ták málé/ żeby ié mógł dźiurą álbo oknem wrzućić: Thedy sye o tákié rzeczy spráwić może/że ich nie vkradł/ áni o nich wiedźiał. Spec: saxon: lib: ij, artic: 35.

KTo zábiie vmyślnie/ wedle Práwá ma być karan. Kto zábiie Przygodnie/ iż tho iá-wno bedźie/ gárdłá strácić nie powinien/ iedno zápłáćić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 38.

GRány nie może być obwinion/ iedno ieden z drugimi czynić może/ iáko z pomocniki/ iż sye mogą odwiéść: A wszákóż y pomocnicy ie-śli sye znáią że bili/ tedy bedą ták winni/ iáko y then kogo obwiniono. Speculo Saxonum lib: iij, Articulo 46.

ZA gwałtowné rzeczy poczytháią/ co w Prá-wie Máydeburskim zową Minuale factum:

Złodzieystwo kogo ná nim vchwycą: Meżobóystwo / vmiślne nie przygodné : gwałt domowy / albo też ygdzie indzie rozbóy : v kogo też rzeczy krádzioné naydą w iego komorze / gdzie sam klucz nośi czegoby oknem wrzućić nie możono. Speculo Saxon: libro i, artic: 26 & lib : ij, articulo 35. & arti: 54. Et Iure Muni: arti: 27. & artic : 115.

GDyby ktho miał krzywdę od kogo / á Práwem tego nie dochodząc / samby sye thego mśćił : tedy Práwo swoie iuż tráći. Bo nikt w swéy rzeczy Sędzią nie ma być / áni sam sobie spráwiedliwośći działać / á gwałthu drugiému. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13.

SIné rány kto obwiedzie Vrzędem / á vkaże ie : bliższy iuż ná nié dowiéść / niżli ten kogo winią / gdyby przał á chćiał sye odwiéść. Iure Municipali Arłiculo 89.

GWałthem nikth nikomu Imienia nie ma bráć / áni dzierżenia odéymowáć : áleżby pierwéy Práwem tego doszedł / iżby mu dzierżenié przysadzono. Jeśliżeby też rzecz kto swoie nálazł v kogo / á gwałtem ią wźiął : rzecz one tráći. Jeśli théż kogo gwałtem z dzierżenia wypedzi / iáko Gwałtownik ma być karan. Jeśliby też

kto mnimał że iego rzecz/ á wziął czudzą: thedy gdy przyśieże / że to omyłką vczynił: dwá kroć zá co rzecz stoi/ma zápłáćić/ gdzieby tego nie do/wiódł przyśięgą/ tedy ma być karan iáko łupież/cá. Speculo Saxonum libro ij, art: 70. A kto co gwałtem dzierży/á nie zá żadnym Práwem: tedy dawnośći w tym niemaß. Specu: Saxo: libro iij, Articulo 4. Et libro i, articulo 29.

GOracé Práwo kogo imą ná nim / że mu o gardło idzie/ iáko o Mężobóystwo/ albo o Gwał[illegible] trwa cztérzy á dwádzieśćiá go[illegible] gdy minie gorące Práwo/ tedy oprócz [illegible]żney przyczyny / iżby ná ten czás przeciw tá/kiemu nie możono posthępić: o gárdło iuż tákie=mu nie idzie/ ále płáćić á dosyć czynić ma. Specu: Saxo: libro ij, Artic: 9. Et libro i, articulo 66.

GWałt domowy / álbo gdyby kto Złodzieiá w domu swym zásthał / thedy tho ma we=dle obyczáiá obwołáć: Bo tákie obwołánie iesth iuż poczathek skárgi/ á zátym pokonáć go sámo=śiódm może / gdyby go ná iáwnym vczynku iąć nie możono. Speculo Saxonum libro ij, Arti: 64. Et Iure Mun: art: 36. & artic: 37. A gdzieby zá/rázem gwałtu nie obwołano/tedy iuż sye bliżßy odwieść obwiniony. Iure Municip: Articul: 38.

A tákie=

A tákie występy gdzie ie obwołáią / á dowód iuż ná nie będzie iásny / thedy iuż przyśięgáć nie-trzebá. Speculo Saxonum libro i, Articulo 15. & Iure Municipali articulo 40. A iáko Złoczyńce/ o który iáki występ máią być karáni / tedy tho iest Speculo Saxonum libro ij, Articulo 13.

ZA rány nieszkodliwé / szelągów trzydzieści: á Sędziemu zá winę/ szelągow ośm. Speculo Sax: lib: ij, Artic: 16. Támże w tym Artikule stoi: Gdzieby też pálec álbo ząb wyćiętho / álbo wybito / zapłátá ma być / Wergieltu dziesiąta część: to iest kopá / á Sędziemu szelągow sześćdziesiąt. A ty szelągi wedle Práwá Sáskiégo / są ieden zá dwánaście pieniędzy. A wszákóż Práwo pospolité/ to iest Státut Koronny / obmawia thák/że o rány y o głowę/ w Mieśćiech y we Wśiách/ nie Máydeburskim Práwem/ále Polskim ma być sądzono. Aczkolwiek thego nie nápisano/po czemu głowá ma być płáconá człowieká Mieyskiégo: A wszákóż z zwyczáiu thák dzierżą / Iż z thych Miast gdzie są wżdy Ludzie znákomitszy/ álbo Kupieccy/ tedy zá głowę trzydzieści Grzywien. Z Miásteczek thych mnieyszych/ thedy pietnaśćie Grzywien. Zá Kmiećiá/ dziesięć Grzywien.

KV Gwałthowi gdy ij obwołáią / kożdy powinien bieżeć. Vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articu: 53. Ktoby nie bieżał / w karánie wpada. Specu: Saxon: lib: ij: arti: 71. A wßákóż w Mieściech zwyczay á postánowienié iest / iż nie w ten czás gdy kto ná gwałt woła / ále gdy zádzwonią ná Ratußu / ku gwałtowi bieżeć máią: á to dla tego / snadźby kto pijány / álbo ßalony záwołał / zá máłą álbo zá żadną przyczyną / zá czymby sye mogło wielé złégo sstáć: ále gdy zádzwonią / iuż iest znák / że to idźie z stárßych / á z Vrzedowégo roskazánia. A thák w Mieściech / máią tego pilnie strzédz / áby Dzwonek thák był chowan á opátrzon / áby dzwonić weń nikt niemógł / iedno kiedy Vrząd roskaże: á zá dobrą báczności ą / áby sobie ßkody w tym nie vczynili / á nie vpádli w ty pokuty / które w Polskiéy Korony Práwie ná to są postáwioné.

O Złodzieystwách / o krádzionych álbo náleźionych rzeczach.

KRádzione rzeczy nie máią idź nikomu ku pożytku/ále ktoby ie záſtał/máią mu być wrócone: á dawnośćią ſye nikt w tym nie może bronić / choćiaby dawno kupił krádźioną rzecz: á zwłaſzczá w tych rzeczách tym więcey/których iáwnie nie vkázuią: ále chocby rzecz widoma / iedno że krádźiona / iáko Kóń/ Bydle/ ktoby z kąd przyiał á poznał/ tedy w they rzeczy dawnośc nie idźie: A wſzákóż nie może być rozumiano/ áby ſam vkradł/gdy tego nie táił. Specul. Saxonum libro ij, Articulo 36. & Iure Municipali Articulo 56.

KOnia gdy ſye ktho imie v kogo/ álbo rzeczy krádźibney: Thedy gdy ſye ćiągnie ná záwódzce then v kogo záſtano / ma mu być dopuſzczono.

ßczono. Iure Muni: articulo 132. & articu: 135.

RZeczy nálezioney ktoby nie wrócił / á náydą ią v niego / ma być karan iáko o Złodzieystwo. Tháksze téż v kogoby krádzioną rzecz zástano w iego skrzyni / álbo w iego komorze / do ktoręyby sam klucz nosił: powinien o tho odpowiedáć iáko o złodzieystwo: oprócz żeby ták máła rzecz byłá / ktorąby oknem wrzucić mógł: tedy sye spráwić ma że nie wiedział. Speculo Saxonū Libro ij, Articulo 35.

ZŁodzieyskie rzeczy v kogo zástháną / á dowiódłby że ié kupił / ieśli nie Istcem / thedy Litkupniki: tedy mu iuż o karánie nie idzie / ále zá co kupił / tedy ty pieniądze tráci. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 36.

GDyby kogo obwiniono o rzecz krádzioną / kthórąby v niego zásthano / á ónby zástepce postáwić nie mógł / od ktorégoby to miał: tedy gdy sye Litkupniki wywiedzie: iż to kupił / o gárdło mu nie idzie: ále powinien to co v niego zástano / gdy dowiedzie then czyiá rzecz iesth wrócić: álbo ieśliby tey rzeczy nie krył / á iáwnie ią vkázował: ieśli ná koniu / iżby ná nim iáwnie ieździł / tedy zá dowodem tego / czyiáby tho rzecz

była własna vkradziona / powinien wrócić: á nic innego o to nie pokupi/ ten co v niego zastano/ iedno the rzecz traci. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 35. Et libro iij, Articulo 36. Et ad idem Iure Municipali Articulo 56.

KRadziona rzecz swoie / gdyby ktho v kogo zásthał/ nie ma iey gwałtem bráć: á iesliby ią gwalthem wziął / może być poimań / y przed Sądem o to obżałowan. Iure Municipa: art: 27. & articulo 112. & Speculo Saxonum libro ij, articulo 25. & articulo 70. & articulo 35.

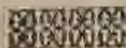
KTho co naydzie á nie wróci / álbo chowa skrycie/ á potym to naydą v niego: zá złodzieystwo ma być poczytano. Albo kto rzecz złodzieyską kupi/ także ią też chowa skrycie: ále chocia kto rzecz złodzieyską kupi niewiadomie/ á nic tái tego / nie chowa iey skrycie / okázuie ią iáwnie/ ten zá złodzieiá nie może być mian. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 37.

ZLoiczyństwo/czworákim obyczáiem może ieden popełnić: iesli sam co vczynił / iesli rádził innemu ná to / álbo iesli roskazał / álbo iesli Złoczyńce przechowywał / álbo rzeczy thák Złodzieyskim obyczáiem od nich bierze Speculo

Saxonum libro ij, Articulo 72. Et Iure Municipali Articulo 51.

Z Bożá álbo Owoce/ gdy ktho w nocy z Polá vkrádnie/ álbo z Sádu/ álbo z Gumná/ tedy ma być obießon: á zwłaßczá o Zboże. A iesliby we dnie kradł/ tedy ma być ściet. Iure Municipali Articulo 38. Et Speculo Saxon: lib: ij, arti: 39.

O Rzeczy krádźione/ Dźiedźicy álbo Potomkowie/ nie powinni odpowiedáć/ po śmierći swégo Oycá álbo Brátá: oprócz iżby zá żywotá poczełá sye o to rzecz z ich Oycem / álbo Brátem/ po których spadki bioro: álbo iżby doświádczono/ iżby tákie rzeczy ostáły po vmárłym/ á oni ie wźieli / y vżywáli ich: tedy w tákiey rzeczy odpowiedáć powinni. Speculo Saxonum libro i, Articulo 6.

O wiezniach á o Złoczyńcach.

Wiezniá żadnégo Vrząd żadny/áni nikt nie ma puścić bez iego woléy.
Gdy théż kto kogo da wsádzić o dług/ álbo o iaka swa krzywde/ á do Kazni go przyyma/ w Mieście/ álbo téż we Wsi: A gdzieby go ktożkolwiek wypuścił/ Tedy sam ma dosyć czynić zań. A gdzieby vciékł bez dobrowolnégo wypuszczenia/thedy ma przyśiądz Sedzia/ to iesth Wóyt álbo Burmistrz/ iż do tego przyczyny nie dał. Vt de hoc Iure Munici: articu: 17. Y powinien Sedzia álbo Vrząd opráwić á opatrzyć dobrze Komore/ gdzie sadzáią: Jako o tym Iure Munici: artic: 59.

Gdy kogo wsádza żeby ná gárdło śiedział: iesli ij dádza ná Rekoiemstwo/ thedy wedle Maydeburskiégo Práwá/ iuż mu o gardło nie idzie/ ále iuż ma być innymi winami/ álbo pokutámi karan. Speculo Saxo: lib: i, articu: 65.

Et Iu,

Et Iure Municipali Articulo 27. & Articulo 117.

NA śmierć nikogo skázáć nie máią / iedno álbo áż sye sam wyzna/ álbo go pokonáią/ álbo ná iáwnym vczynku imą: Ráczby Złodzieý kogo powołał/ y śmiercią tho swą zápieczethował/ Tedy ten kogo powołał/ może sye odwieść swą przyśięgą: oprócz żeby inne świadectwo á dowod przeciw iemu było. Speculo Saxonum libro iiȷ, Articulo 39.

GDyby Złoczyńce chćiano imowáć / á onby ná Cmyntharz vćiekł / álbo do Kośćiołá: tákiego Kośćioł nie ma bronić. ¶ Żyd vczyniwszy co złego á do Kośćiołáby vćiekł/ choćiaby sye też krzćić obiecował: może być wźiet/ á owszem gdźieby sye bronił/ gdyż Żydom z bronią chodźić zápowiedźiano. Speculo Saxo: lib: iȷ, arti: 2. Też Slugi niewolné kto ié ma: Tatáry/ y inné niewolniki/ tych też Kośćioł bronić nie ma/ y owszem wydáć. Co Kośćioły łupią álbo gwałcą / thęż ich bronić nie máią / álbo co Dźiewki álbo Niewiáśty gwałcą / álbo Mniszki: álbo iáwné Cudzołożniki/ gdyby ié goniono / żeby tám vćiekáli/ nie máią ich bronić. Iure Municipali arti: 9.

CVdzołostwá iáwné / ty máią być záwsze ka-

ráné/ thák Mężczyzná iáko Białegłowy: nie ma thego Vrząd nigdźiey dopuśćić / y owßem gárdłem o to wedle Práwá záwße karano. Speculo Saxonum libro ij, articu: 13. & libro iij, artic: 1.

TEZ in Legibus Lex Iulia karze Cudzołożniki: Theraz ty rzeczy bárzo ſye zábieżáły / że nikogo o tho nie karzą: á thez Pan Bóg kaźni dopußcza/ o iáwné rzeczy/ iáwnie kárác raczy.

O Pozodze.

POzogá/ iż tho ieſt zły á okrutny vczynek: Thedy te ſpráwe obwiniony o Pozoge ma czynić: Iż gdy go obwinią przed Práwem/ iż ſpalił Dóm/ Gumno: Tedy then obwiniony támże przed Práwem ma mianowáć troie ośmnaście Swiádków: á powód ten kto żáluie / komu ſye krzywdá y ßkodá ſſtáłá/ ma obráć z nich ośmnaście / z którymi obwiniony przyśiądz bedźie powinien. A gdźie-

by ſye nie ſpráwił / tedy gdy go powód po przyśieże/ogniem ma być ſpalon: czym zgrzeßył/tym ma pokutowáć. A táki Sąd o Pożoge/ tedy Polſkim Práwem ſadzą / a nie Máydeburſkim: ácz thėż y w Máydeburſkim Práwie o tym niėco nápiſano.

O Sfáłſzowániu iákiey rzeczy/ álbo Kupiey.

Rzecz iáka gdyby kto przedał fałßywą / á ten co kupił wini go o tho/ że mu rzecz fałßywą przedał: Jeſli ſye przy że nie przedał / albo ácz ſye zna że przedał / ale powie że nie wiedźiał/ á nie przyrzékał mu zá fałß: Tedy ten co kupił / ſámotrzeć ma á ćrdo wieść/ że mu zá dobrą kupię przyrzekł. ure

Municipali Articulo 99.

Gdzieby ktho ná kogo fálſzywie ſkárżył / á then obwiniony / zá thą ſkárgą by cieſzkość iáką álbo więzienie podiął: gdyby ſye thego potym ſpráwił / że był niewinnie oſkárżon: tedy ten co nań żáłował / tóż ma ćierpieć co on ćierpiał. Speculo Saxonum libro i, articulo 69. Et Speculo Saxonum libro ij, articulo 8. Et Speculo Saxonum lib: iij arti: 69.

O Opiekunach.

Opiekuni Vrząd / od Wierzchniégo Páná / álbo Mieyſki / powinien opátrzyć: Aby Opiekunowie ſye viśćili / áby dźiećinnych rzeczy nie vtráćili: Opróćz tych Opiekunów / które Oćie vſtáwi / ći nie powinni iſtoty czynić. Speculo Saxonum libro i, Articulo 23. Et Iure Municipali Articulo 26 & Articulo 49.

Opiekuny / może kożdy vſtháwić Dźiećiam

swym mimo inné przyrodzoné/ Tylko áby tho vczynił przed Sądem / á powiedział przyczyny / czemu to czyni. Opiekun théż przyrodzony / powinien Inwentarz vczynić / y viścić śierotam ich dobro/áby im tego nie vtráćił. A nie może Opiekun skáźić/ zniszczyć/ imienia dźiecinnégo/áni przedáć/ zastáwić/ áni z dźierżenia swego wypuśćić. A gdźieby śieroty vmárły/ktorymiby sye opiékał/ tedy y tym ná ktoré spadek po nich przyydźie/ powinien liczbe czynić : Jáko o tym Speculo Sax: libro i, art: 23. Et ad idem de Tutoribus libro i, Articulo 42. Ale ći Opiekunowie kthóré Oćiec vstáwi / mimo przyrodzoné Dźiećiam swym / ći nie powinni tákiego Inwentarzá czynić : á to z téy przyczyny/iż nie sami do tego przychodzą/ ále ié Oćiec pstáwił/ y wierzył im tego/ tedy wszytká spráwá opieki/ inż ná ich wierze zależy. A iákié Imienié Opiekun weźmie w swoie opieke/ thákie záśie wroćić powinien. A ieśli ma z dźiećmi Imienié swoie spolné / nierozdźielné : tedy gdy dźieći ku látom przyydą / Imienié z nimi rozdźieliwszy/ powinien im liczbe czynić/ a Imienié im spuśćić. ¶. Téż Opiekun gdźieby iásné długi zápisáné/álbo z Dekrétu Sądowegó/ á spráwiedliwie ich Oycá płáćił / á onyby thego przyiąć niechćiáły/ tedy bliższy Opiekun tego dowieść wedle Práwá / niżliby ony tego odeprzeć

miáły.

miáły. Iure Municipali Articulo 26.

OPiekun przyrodzony / gdźieby Inwentarzá nie vdziáłał: Tedy powinien wßytki dłu= gi zápłácić / choćby Máiętnośći Dźiećinnéy ták wiele nie było. Speculo Saxonum libro i, Arti: 6. & Artic: 23. Gdyż to kożdy ku ßkodźie czyni so= bie / kto śye wedle Práwá nie záchowywa.

OPiekun / nie może Imienia Dźiećinnégo przedáć / áni záſtháwić / iedno z thych przy= czyn: Naprzód / gdźieby przyßło Wiáno zápłá= ćić / żeby go Niewiáſtá czekáć nie chćiáłá / á nie było ſkąd indźiey zápłáćić / żeby gotowych pienie= dzy nie było / iedno z Imienia dźiećinnégo / mu= śiáłoby śye płáćić. ¶ Druga przyczyná / gdźieby táki głód przyßedł / żeby inák wyżywić śye ty dźie ći co w opiece są nie mogły / gdyż y kośćielné rze= czy / ſłußnie ná then czás w táką przygode mogą być przedawáné. ¶ Trzećia / żeby broniąc Imie= nia dźiećinnégo / nakłádáiąc ná Práwo / álbo bro= niąc ich od gwałtu / żeby Opiekun inák chronić ich nie mógł / prze vbóſtwo ich: álbo gdźieby też rzeczy śierot / e v Zydów były záſtáwioné / żeby ßłá ná to lichwá / álbo inné ßkody z tąd przycho= dźiły: álbo długi iáwné / ná ktorychby były álbo Zapiśy álbo Chyrográfy / ktoré śye z práwá płáćić

muszą: oprócz tych przyczyn które sye nápisáły / prze żadną inną przyczynę / nie może Imienia dziećinnégo przedáć: zástáwić Opiekun: á wszákoż kożdéy przyczyny z tych / Opiekun powinien dowieść. A ieśliby ich Imienie było przez Opiekuná rozprzedano / Prawem tego dóydź mogą: oprócz gdźieby Opiekun vkazał / że ku ich sye to pożytku sstáło: tedy chcąli Imienie mieć / temu kto kupił / muszą pieniądze odłożyć. Agdy przyydą ku latom / tedy ku takowemu Imieniu niemogą przychodźić dłużéy / ieno póki Rok y dźień nie minie: to iest / Rok y sześć Niedźiel: gdyby byli támże præsentes, gdźie Imienie ich / iáko zową pod iednym Dzwónem. Ale ieśliby ie w cudzych Ziemiách chowano / tedy im dawność nie idźie / iedno we trzydźieśći Lat / y w Rok / y w dźień / to iest w sześć Niedźiel: Jáko o tym Iure Municipali Articulo 26.

Sierotý bez Opiekunów swych nic czynić nie mogą. Opiekuná też niepożytecznégo á szkodliwégo / przed Práwem może Mátká / álbo Bábá dźiećinna obżáłowáć: á Opiekuny tákie / śiedmią Swiádków máią pokonáć. Aczkolwiek w Práwie nápisano / że Niewiásty niemogą nic czynić / áni winić nikogo iedno o swą własną krzywdę: A wszákóż osobné Práwo vczyniono

niono dla śierot: że źli Opiekunowie mogą być przez Niewiaste obwinioni. Speculo Saxonū Libro i, Articulo 41. Et Iure Munici: Articulo 26.

Opiekun gdy dźieći ku látom przyydą / powinien Imienie ſpuśćić: á gdźieby nie chćiał ſpuśćić / tedy ma przywieść ten kto Imienie ſwe mieć chce / przed Sąd dwu przyrodzonych z rodzáiu Oycowſkiego / á dwu z rodzáiu Mátczynego / ktorzy máią wyznać látá iego: thedy mu Sąd ma przykázáć Imienie / á Opiekun ie powinien ſpuśćić. A latá dźieciom / Páchole we czternaśćie lat / á Dźieweczká we trzynaśćie. Iure Municipali Articulo 26.

Opiekun Opieke thráći / gdy ſye niewiernie w opiece záchowywa / álbo ieſli był w nieprzijáźni z Oycem tych śierot / khtorymiby ſye opiekáć miał: álbo gdźieby Dźiećinne rzeczy źle rozſzáfował / przedał á vtráćił: álbo ieſli Dziećiam pożywienia nie dawa / álbo ieſli nie vdźiáłał Inwentarzá rzeczy Dźiećinnych / álbo gdyby pieniedzy ktoreby z Opieki przychodźiły / nie kładł śierotom / álbo Imienie ich niewiernie ſpráwował: Tedy tákiego Opiekuná mogą winić / Mátká / Babá / Ciotká tych dźieći / ktoraby iedno wiernie á ku dobremu dźiećinnemu czyniłá: ál-

bo żeby też ten Opiekun/ Długów Oycá ich ná nich / będąc sam ich Opiekunem dochodził/ nie czekáiąc ich lat. Speculo Saxonum Libro i. Ar. culo 41. & Iure Municipali articulo 26.

Opiekuná gdźieby niebyło/ tedy Pan wiérzchni/ álbo Vrząd Rayce w Mieśćie máią postáwić Opiekuny/które zową Łáć.nnicy Curatores. Speculo Saxon: lib: i. artic: 41.& art:47 Et Iure Municip: Articulo 26.

Opiekun nie może Imienia dźiećinnégo kupić/ áni sam przez sye/ áni tym obyczáiem izby innemu przedał/ á on potym od onego dostał: czego niema czynić/dla podeyźrzenia y oszukánia. Speculo Saxonum Libro i. Articulo 44.

Opiekunów Mátká powinná od Vrzędu prośić Dźieciam swym /gdźieby opiekunów niebyło: gdźieby tego nie vczyniłá / Tedy gdyby Dźieci zmárły/ spadku niebędźie sye mogłá po nich domágáć / wedle Práwá Césarskiégo/ do którégo sye vćiéc máią / gdy Máydeburskiégo nie stawa. Vt de hoc Speculo Saxonum libro i, Articulo 23.

Napisano dosthátecznie w Práwie / áby śie-

roty nie-

roty niebyły ni w czym oszukáné: y dano obyczay / iáko sye Opiekunowie spráwowáć máią: Ale iż mało ich co to dzierżą / Przyiaciele o to nie dbáią / Vrząd tego nie doyźrzy: tedy po wszytkiey Koronie Polskiey wielkié sye szkody á krzywdy śierotam dzieią / ták iż dzieci ku látom przyszedszy rzadko k swemu przyydą / aby sye im to spełná wróciło / co im spráwiedliwie należy: á zwłaszczá gotowé pieniądze / y inné rzeczy ruchomé: Oco sye trzebá bać gniewu Bożégo / y karánia zá to / tym ná ktorych tho należy.

O Dzieciach które lath nie máią.

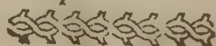
Ziećie / poki do Lat rostropnych nieprzyydźie / o żadny wystep ná gárdle nie ma być karano: Jesliby też kogo zábił álbo ochromił / Tedy Opiekun / z iego Jmienia powinien tho nágro-

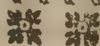
dźić y zapłaćić/ tákże y ßkody/ któreby dźiećie v-
czyniło/ gdyby ná nie wedle Práwá dowiedźio-
no. A iesliby kto dźiećie zábił/ zápłáćić ie ma iá-
ko głowá nieśie. Jesliby też kto cudze dźiećie
miotłą álbo zá włosy skárał/gdy iedno przyśieże
iż to vczynił zá wystepem iego: nic za to nie po-
kupi. A wßákóż dźiećie niegdy bywa karano/
zá wielki wystep/ które iuż iest blisko lat rostro-
pnych: ále iesliby był ießcze bliżßy dźiećinstwá
niżli lat vstáwionych/to iest czternaśćie lat: te-
dy nie ma być karan na gárdle/ ále Opiekun zań
zápłáćić ma. Dźiećie á ßalony/ gwałtu vczy-
nić nie mogą: bo gwałtu nie może nikt vczynić/
iedno ći co to czynią vmyslnie á dobrowolnie: á
dźieći y ßaleni/ ći rozmysłu nie máią: A thák ná
gárdle nie máią być karani/ tylko ßkody które v-
czynią/ máią być płácone. Speculo Saxonum li-
bro ij, Articulo 65. & libro iij, Articulo 3. Et Iu-
re Municipali Articulo 38.

Dźieći gdy Oćiec vmrze/ nie powinny ża-
dnych długow płáćić zá Oycá vmárłego/
álbo zá Máthkę/ iesli im czego Rodźicy nie od-
vmrą: á iesli po nich żadnego spadku nie biorą:
á iesli wezmą/ tedy powinni bedą długi płáćić.
Speculo Saxonum libro iij, Articulo 10. Et lib: i,
Articulo 6.

Dźiećie

Dziecie iesliby kto wsádził ná Koń / thák twardovsky/ ktoryby zadźierżeć sye niedał/ á przestoby ono dźiecie zábił : Pan onego Koniá powinien zápłáćić/ iáko wedle Práwá iest/ iesli Koń swoy mieć chce. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 40. Et Iure Municipali Articulo 38.

O Testámenciech.

Testámentem áni meżczyzná / áni żeńskie pogłowie/ Imienia swego nikomu dáć / w chorobie leżąc nie może/ bez przyzwolenia Dźiedźicow á Potomkow. Acz w Duchownym Práwie stoi/ Iż ostáteczna wola / ma być kożdemu wypełnioná : to sye ma rozumieć / o tych ktorzy wolni są w swym Imieniu / gdy to vczynią we zdrowiu/ y bedąc w dobrey bácznośći : thedy tákiego Testhámentu/gdźieby śiedmią świádkow

doświadczono / álbo iżby przed Vrzedem tháki Testáment był vczynion: Dziedzic dzierżeć powinien. Ale ruszáiące rzeczy / ty może oddáć wedle woley swey kożdy. A ták sye to iedno rozumie o tych rzeczách / które może Testámentem legowáć / to iest ruszáiące rzeczy. Iu: Mu: art: 65.

TEstámentem thez Zoná / iáko y kto inny nie może nic od dáć / bez przyzwolenia Mężowego / y ruchomych rzeczy. A Gierady tey nie może oddáć / choćiaby też y Mąż przyzwolił. Speculo Saxonum libro i, Articulo 31. & Articulo 52. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEsthámentu śiedmią Swiádkow dowodzą / gdzieby Vrzednie nie vczynion / á wiáry mu nie dano. Speculo Saxonnm libro i, Articulo 8. Et Iure Municipali Articulo 65.

TEstámentem przeto nie może nikt nic oddáć bez przyzwolenia Dziedziców: á z they przyczyny to vczyniono / iż Oycowie nie báczni / álbo nie miłosierni / osthawowáli Dzieci swoie w vbostwie: oddawszy Testhámentem od Potomstwá swego / iż nic álbo málo dzieciam zostáwiáli / co było przeciw dobremu obyczáiowi. A ták przeto to Práwo vczyniono / aby dzieciam

Máietność

Máietność ich ostálá: ktemu też kto co ma dać/ odkázáć / ma tho czynić zá czásu / poki sam tego vżywáć może: Abowiem kto co oddawa po śmierci/ iuż to nie iego/ále iego dziedziców. Zoná też czyia nie ma być o to winiona / kiedyby tákich rzeczy co zg i nelo. Spe: Sax: li: i, artic: 52.

O Zastáwnych / álbo o pożyczánych/ á ku chowániu dánych rzeczach.

IEslibyby kto komu rzeczy stoiące albo leżące zástháwił/ álbo náiął: á potym on komu náieto/ álbo iego Potomek/ chciálby przeć/ iżby w naymie dzierżał/ álbo w obligá-

cyéy: Tedy ten kto náiął/ bliższy sámotrzeć przyśiądz/ niżli on komu zástáwiono / álbo náietho / przyśięgąby sye miał odwieść: oprócz tego / iżby ten Dźierżawcá mógł vkázáć / że tám tákié dźiedźictwo ma/ álbo iżby mógł vkázáć obrone kupná swégo: Tedy ze dwiemá Swiádki gdy przyśięże/ to odźierży. ¶ Téż o rzeczy gdyby go winiono/ któré sye iáwnie nie vkázuią / tedy przyśięgą swą może odydź: ále gdźie o rzecz iáwną / która sye pokázáć może kogo winią / thedy kto żáluie / bliższy náń dowieść z Swiádki sámothrzeć: oprócz żeby kto vkazał rzeczy / á powiedźiał/ że są iego własné rzeczy/ á nie tego co żáluie: tedi bliższy dowieść mimo Powodá / że to są iego rzeczy własné. Speculo Saxonum libro i, articulo 15.

POżyczy kto álbo záſtáwi Koniá / száty álbo ktorékolwiek rzeczy Ruchomé / ieśli ten komu záſtáwią/ álbo pożyczą/ przeda/ záſtáwi/ álbo przegra/ álboby mu téż vkrádźiono: tedy ten kto záſtáwił / swych rzeczy pátrzyć á vpominác sye ma/ nie v kogo innégo / iedno themu v kogo záſtáwił. Jeśliby théż vmárł ten v kogo záſtháwiono / thedy od iego Potomká máią thego pátrzyć á dochodźić. Speculo Saxonum libro ij, articulo 60.

POżyczáną rzecz / kożdy powinien wróćić nie ſkażoną / nie pogorſzoną / álbo thák zápłáćić wedle ważnośći. ¶ Ale kto da rzeczy ku chowániu / iáko Łácinnicy zową in depoſitũ, ku wiernéy rece: ieſli zgoré/ álbo vkrádną/ álbo nie przyaciél weźmie: tedy gdy przyśięgą dowiedźie ten co mu chowáć dano / że w tym zdrády álbo oſzukánia nie vczynił / áni przyczyny themu dał: tedy płáćić niepowinien. A z théy przyczyny pożyczána rzecz ma być płácona / że tego vżywaſz/ álbo vżywáć możeſz: A thák wróćić nie ſkáżoné/ álbo zápłáćić ma. Ale to co ſchowáć dádzą / ponieważ vżywáć teğ niemoże/ tedy téż płáćić nie powinien/ ieſli zginie: gdy iedno dowiedźie ten kto chował / że w tym oſzukánia żadnégo nie vczynił. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

ZAſtáwiłby kto v kogo bydle iákié/ koniá/ álbo mu náiął: gdy zdechnie/ thedy then kto ié chował/gdy przyśięże / że nie iego winą zdechło/ áni temu dał przyczyny: Thedy go nie powinien płáćić: tylko to tráći/ co ná nié dał/ álbo zá co ié náiął. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 5.

GDyby kto máiąc Jmienié w zaſtáwie budował: tedy gdy Jmienié wykupuią / ten

co budował/ może ono znieść chceli iáko swé. A ten ktoby wykupował/nie może mu tego bronić. Ale iesliby co zbudowal / álbo opráwil/ w thym domu który mu zástawiono/czegoby w onym domu trzebá / izby pobić álbo opráwić dał : bez czego dom bez szkody być nie mógł : Thedy then co wykupuie/ powinien opráwić to / co ná opráwe nálożono. Iure Municipali Articulo 140.

Rzecy pożyczáney / niema nikt k czemu innemu vżywáć/ iedno thym obyczáiem / ktho-rym mu ie pożyczono. ☞ Ná przykład : Naiethoby iednemu koniá ná mile/ á onby ná nim iechał dáley : A ták w théy mierze powinien szkode płácić/ iesliby sye która przez to sstałá. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 15. Et Speculo Saxonum Libro iij.articulo 5.

POżyczánych / álbo ku chowániu dánych rzeczy / nie może nikt hámowáć w dlugu/ áni w żádney rzeczy: Ale powinien to wydáć temu/ kto to dał schowáć. Spe: Sax: lib: iij. arti. 5.

KTo ku chowániu rzecz która od kogo bierze / ma iáwnie bráć : dla tego / á snadźbymu / dano rzecz krádziona chowáć / któraby potym v niego náleziono/ tenby sye przał coby schowáć dał

wáć dał. Thedy v kogoby ią náleziono / o Złodzieystwo mógłby być obwinion. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 36. Abowiem ktho rzecz krádzioną tháiemnie chowa / iuż iest iákoby sam vkradł. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 5.

GDY kto pożyczy / álbo záſtháwi rzecz która ſwoie / á zginie albo ią vkradną: v żadnégo innégo ſye iéy nie może vpominać / iedno v tego komu wierzył. Acżkolwiek ſtoi w Artykule libro ij, Artic. 32. że ktoby ſwą rzecz nalazł v kogóżkolwiek / tedy iéy dochodźić może: to ſye ma rozumieć o rzeczach krádzionych / á nie o pożyczánych: bo pożyczánéy / álbo záſtáwionéy rzeczy: nie ma ſye ni v kogo właſniéy vpominać iedno thám komu pożyczył álbo záſtáwił. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 60.

O Naiemnikach / a o Naymiech.

Ten co Jmienie álbo dom v kogo naymuie / gdzieby nań żáłowano / żeby naymu nie zápłácił : A onby powiedział / że zápłácił / sámotrzeć tegó ma podeprzeć że zápłácił. Albo pan gdzieby chciał dowieść / że mu nie zápłácono / bliższy do wieść. Może thèż Naiem wypowiedzieć przed czáſem Naiemnikowi / ten co naymuie / gdy mu Czynszu Náiemnik nie zápłáci : álbo gdy then co iego Jmienie ieſth / chce tám ſam mieszkáć / álbo tám budowáć : álbo gdzieby Naiemnik w onym domu niepocześnie ſye rzadził á ſpráwował. Specu: Sax: li: ij, arti. 59. Et Iure Muni: articu: 140.

Gdy kto naymie dom / álbo grunt / rolą etc. szkodá która by ſye kolwiek ſſtáłá / tedy nie tego co náiął / ále co mu náieto ieſth / gdzieby ie

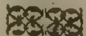
dno dom

dno dom álbo Jmienié w cále zostáło / ták iako mu náieto: Ale w innych rzeczach / iáko w pożytkách / szkodá zostawa przy Naiemniku: Abowiém gdy pożytek ma / nie da wiecéy / iedno co zmówil. Tákże téż gdzie szkode ma / nie ma dáć mniéy / iedno iáko zmówil. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 59.

GDy ten vmrze co náiął / tedy potomkowie mogą naiemniká ruszyć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 77.

JEsliby Pan chciał ruszyć Naiemniká z Jmienia kthóre mu náiął / álbo żeby on théż chciał odydź / á w tym naymie dáléy śiedźieć nie chciał: ma to y Pan Naiemnikowi / y Naiemnik Pánu w czás opowiedźieć: iésli vmrze Naiemnik / potomek iego powinien z onégo Jmienia záplácić / iákoby on sam záplácił: álbo iesli téż Pan vmrze / tedy temu ná kogo Jmienié przypádnie / ma być záplácono. Speculo Sax: li: ij, articu: 59.

TEN co naymie / może Naiemniká gdy mu Czyńszu nie zápłáci / poćiądząć / nie pozywáiąc go do Prawá. Iure Municipali Articulo 140.

O szkodách domowych

S Trzéchi Dáchowéy swégo budowánia/ nie może nikt ná cudzą ziemię puśćić/ y powinię część swégo Dworu grodźić: gdźieby tego nievczynił/ szkodę którąby sąśiádowi vczynił/ powinien nágrodźić. ¶ Gdźieby też Sąśiad ná Sąśiádá skárżył / z którymby miał śćiánę spólną / ázeby sye śćiáná kaźiłá dla stárośći/ żeby oprawy potrzebowáłá/ tedy ma tę rzecz przed Vrzędem opowiedźiéć / áby go w thym vpomnio no/ áby społem z Sąśiádem budował. A ieśli nie skárży ten co sye szkody boi / á zá tym budowánie pádnie ná iego dom: Tedy Sąśiad który przyczynę szkody dał/ opráwić to powinien: Ale ono drzewo co vpadnie do dworu Sąśiádowégo / Sąśiádowi przyydźie. Zadny nie może drzewá áni budowánia stáwić / áni kłáść do cudzégo domu álbo dworu / bez przyzwolenia tego/ któremuby to ku szkodźie było: Albo żeby z tym

brzemię

brzemieniem Dom álbo on Dwór kupion / żeby to mógł zá Práwem vczynić. Speculo Saxoum lib: 2. arti: 49, Et Iure Municipali arti: 126.

KOminy / Wychody / Chlewy świnie / od ściány / álbo od ogrodzenia Sąsiedzkiego / bliżey trzech sthóp nie máią być stáwiáne: y kożdy Komin / Piec swóy / ma ták opátrzyć / áby iskry które lecą / domowi Sąsieckiemu nie szkodźiły. Wychody też / które kto czyni podle domu Sąśiádá swégo: tedy áż do ziemie ma ie záwrzeć. Te vstáwe vczynióno / áby ieden drugiému szkody nie czynił / áby kożdy piec swóy / álbo Komin opátrzył / áby z iego niedbáłośći / szkodá nie byłá. A iesliby iákiego opátrzenia vczynic niechćiał / powinien istote vczynić / iesliby szkode vczynił / áby zá to dosyć vdźiałał. Abowiém choćiaby Sąśiad o to nie żáłował przed tym: A wszákóż gdźieby sye szkodá sstałá / powinien oprawić / dla tego / że to Práwem opátrzono / y vstáwiono iest. Speculo Saxonum libro ij, articu: 51. Et Iure Municipali articulo 124.

DOm gdyby khto chćiał budowáć / álbo murowáć: iesli Sąśiad chce z nim spólną ściáne budowáć / a nakład z nim spółem czynić: tedy nie powinien ieden drugiemu plácu swégo

nic vſtąpić / iedno ſpołu śćiánę budowáć / álbo murowáć. Ale ieſli Sąśiad nie chce budowáć / á nákłádu vczynić: tedy temu kto buduie / powinien mu vſtąpić dla wywiedźienia śćiány plácu domu ſwégo dwá łokćiá ná fundámenćie / á ná górze łokieć: á to dla tego nakłádu / który czyni ten co buduie / że też tę śćiánę będźie miał ſpolną z nim / iáko y ten co buduie. A to ſye ták záchowywa z zwyczáiu: á dobry zwyczay / tedy ieſth zá Práwo / ácz piſánégo Práwá w którey rzeczy nie będźie.

DOM álbo budowánie ná czyim grunćie ieſt / tedy zá gruntem idźie: to ieſt / ná czyim grunćie ieſt / tedy tego ma być y budowánie: To ſye rozumie / gdyby kto co ná cudzym grunćie zbudował: tedy gdy wykupią z ręku iego ono Imienie / iuż ono budowánie przy Imieniu zoſtawa. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 21. Et libro eodem, Articulo 53.

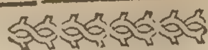
DKno kto vczyni do cudzégo domu / gdźieby ná thym Domie / álbo brzemie álbo obwiązek / álbo powinowáctwo nie było żadné / przeco by to vczynić mógł: ma to záśie ſwym koßtem záprawić / áby Sąśiádowi tym nie vbliżył. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49.

Dóm

DOm Sąśiádá swégo ktoby skáźił / złamał czásu ogniá/boiąc sye áby dla niego niezgorzał: Jesli tám ogień doydźie / ten co skáźił nie powinien zá tho nic dáć: Gdźieby ogień nie doszedł/ powinien tho záśie oprawić. Gdźieby tho swą wolą vczynił nie z rostkazánia Vrzędowégo/ tedy to sam powinien nágrodźić. Speculo Saxonum libro ij. Articulo 49.

SKody swym dobytkiem nikt nie ma drugiemu czynić. Pástérzá nikt nie ma chowáć osobnégo/ gdźie wszytká Wieś Pastérzá chowa: dla tego áby Pástérzowi płacéy która ma zá prácą nie vmnieyszáło sye. Speculo Saxonum libr: ij, Articulo 54. Abowiém gdźieby wolno kożdemu Pástérzá chowáć / á Pástérzá pospolitégo/ gdźie zwykła rzecz/ że chowano przed tym: tedy byłáby krzywdá tym vbogim/gdyby pospolitégo Pástérzá nie było: á vboższy prze chudobę/ Pástérzá osobnégoby sobie chowáć nie mogli.

WE Wśi á bo w Mieśćie / cokolwiek sye ośtánie ku pożytku ich / áczby sye ná to wszytcy nie zwolili: tedy ná co wietsza częśc przyzwoli/ná to też ma przyzwolić mnieysza częśc ludźi. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 55.

O Zwierzetach szkodzacych.

Wies/ kiernóz/ byk/ zwiérze kozdé / Człowieká albo téz bydle czyie gdy ráni/ álbo ochromi/ álbo zábije: Pan czyie zwiérze szkode vczyniło / wedle thego iáko ktoréy rzeczy szácunk á zapłáte vstáwiono/ dosyć vczynić á zápłácić powinien: A to ieśli ono dobytcze álbo zwiérze/ iáko iest pies / gdyby sye o tym dowiedział co sye sstáło / weźmie w swoie moc: ále ieśli go do śiebie nie weźmie/ y owszem wypedzi/ nie chowa go/ nie páśie/ nie nápawa: nie winien zá to płácić. Ale ten komu vszkodzono/ álbo komu sye szkodá sstáłá/ ma wziać to bydle ieśli chce. Iure Municipali Articulo 123. Et Speculo Saxonũ libro ij, Articu: 62. Et Arti:40.

Szkode álbo obráze / ieśli ktho weźmie od Zwiérzeciá / kthóre z przyrodzenia szkodliwé iest/ iáko Niedźwiedź / Wilk: ieśli ie kto chowa ná mieyscu thym pospolithym / kedy Ludzie

chodzą/

chodzą/á obráźi kogo: powinien ten kto ie chowa płáćić. A ieśli ie chowa ná mieyscu osobnym/ izby kto nie máiąc tám co czynić ßedł tám/ á wziął obráze: Pan onégo źwierzęćiá/nie powinien tym obyczáiem płáćić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 49. Et Iure Municipali Articulo 38.

O Sędziach/ y o spráwiedliwośći czynieniu.

SĘdźia kożdy nie ma innák sądźić/ iedno wedle Práwá pisánégo: y nie może áni má innégo Ortelu dźiáłáć iedno wedle Práwá: á poki Práwá Máydeburskiégo stawá/ ma być im sądzono: á gdźieby go iuż nie stáło/z Práwá Césárskiégo máią bráć Artykuły/ iáko ku ktoréyby rzeczy należáło/ á wedle

tego sądzić. Videlicet in deffectu Iuris in Saxo: recurritur ad Leges. Vt de hoc Speculo Saxo: lib: i, in Prologo. Et Spe: Sax: lib: iij, Articulo 30. Et Spe: Saxo: li: ij, art: 36. & lib: i, articu: 18. & lib: iij, Articulo 44. Et Iure Munici: Articulo 44.

SKárżyć álbo Práwem czynić / troiácy Ludźie z potrzeby czynić powinni: Naprzód Opiekunowie o krzywdę Sierót którymi się opiekáią: Abowiém gdźieby o ich krzywdy nieczynili / tedyby powinni sámi im zá to dosyć vczynić. Potomkowie też właśni / gdyby Rodźicá ich którégo zábito / powinni o to czynić: boby spráwiedliwie thym Dźiedźictwo strácić mieli / gdyby tego zániedbawáli. Mąż też o cudzołostwo Zony swéy / á to przeto / że mu to sromotę niesie: á o sromotę swą kożdy powinien mówić. Speculo Saxonum libro i, Articulo 62.

SEdźia żadny swéy rzeczy sądźić nie może. Iure Municipali Articulo 27.

SEdźia niegdy może sądźić ty / którzy nie są pod iego Iurisdicyą / iáko są Kupcy / którzy y tu y owdźie kupiectwá spráwuią. Aczkolwiek pod onym Práwem nie są / gdy ie pozową / odpowiedáć tám powinni. Spe: Sa: li: i, ar: 70.

GDzie ſye która rzecz práwem pocznie / thám téż ma koniec mieć. Speculo Saxonum Libro iij, Articulo 13.

SZácunek ſwóy kożda rzecz ma / y ták keżda rzecz ma być płácona / iáko ieſth vſtawiona : Acz kto drożey ßácuie ná zálebie ſwéy / ále Sedzia ma y powinien to moderowáć / iuxta Vergeldum. Speculo Saxonum libro i, artic: 68.

SPráwiedliwośći nie powinni áni máią w Mieśćiech ináczéy czynić Ráyce / álbo Vrzednicy Mieyſcy/ iedno tym Práwem / w którym śiedzą / to ieſt Niemieckim : oprócz o ràny y o głowę/ o to Polſkim Práwem ma być ſądzono : á zwláßczá kiedy komu innemu ſpráwiedliwość czynią w tákich rzeczách. Ale ſámi miedzy ſobą/ którzy śiedzą w iednym práwie / o Rány / Tedy w tymże Práwie / y ſądzić/ y odpowiedáć ſobie máią : ále obcym Polſkim Práwem/ták iáko ſye nápiſáło/ ſpráwiedliwość czynić máią. A o złodźieyſtwo/tedy tymże obyczáiem Práwá/w którym śiedzą/ ſámi ſobie máią odpowiedáć/ y ſądzić ſye. Ale komu innému / tedy wedle obyczáiu źiemie / ták iáko tu ieſt vſtáwá w Podolu/ ma o złodźieyſtwo odpowiedáć y ſpráwowáć ſye

obwiniony/

obwiniony/ wedle obyczáiu támtéy ziemie / który sye tu z żadnym Práwem niezgadza. A ten Artykuł wedle zwyczáiu á Práwá Pospolitégo Polskiégo ma być chowan.

GOościnné Práwo ma być predßé/niżli tym co tám mießkáią / álbo przylegli są : y ma im być spráwiedliwość vczynioná / nadáléy do trzeciégo dniá. A zá Gościá ma być rozumian / który iednégo dniá nie może doiecháć do onégo mieyscá/ gdzie spráwiedliwośći ßuka. Iure Municipali Articulo 46.

GDy ktho ná kogo żáłuie / thám gdy mu sye spráwi on / álbo dosyć vczyni na kogo żáłuie / powinien mu téż zásie odpowiedáć támże. A wßákóż powinien mu sye piérwéy vspráwiedliwić o co go winuią/ tóż dopiéro nań ma żáłowáć o swé krzywdy : á poki mu sye nie vspráwiedliwi / tedy ten nie powinien odpowiedáć / co piérwéy żáłował. A iesliby téż wielé ich iednégo winiło/ thedy nie powinien im odpowiedáć / áż sye z piérwßym Sądownie odpráwi : á wßákóż ma istotę vczynić / że sye vspráwiedliwi kożdému. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 13. Et Articulo 12.

Sędzić

SEdźić áni ſkázowáć zárázem ná predce nie ma Sedźia / w rzeczách innych: oprócz o rzecz gwałtowną ſądźić powinien/ która odwłoki nie ćierpi/ álbo nieśie ná ſobie Gorącé Práwo. Speculo Saxonum libro i, Articulo 70.

SEdźia żadny / nie ma ſądźić wedle wiádomośći ſwéy: ále iáko vſłyſzy/ wedle żáłoby y odpowiedźi/ ták wedle tego ſkázowáć / y ſpráwowáć ſye ma. Speculo Saxonum libro ij, articulo I.

NAkłády z zwyczáiu nie bywáią inné ſkázowáné / iedno których kto Akty dowiedźie / tám gźie ſye práwuie. A wſzákóż ná to by miáło być baczenié / kto muśi dáleko ieźdźić / á dwugdy áż do Litwy zá Królem: tákié nakłády/ nie mogą być Akty dowiedźione: Ale muśi być ná nié dowód inny / to ieſt Przyśiegá. Abowiém kto wygra w Práwie którey rzeczy / thedy then Práwem zwyćiężony ma nákłady płáćić/ten kto zyſzcze tego/ o co ſye práwowáli. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 8.

BY kogo obwiniono przed Sądem oblicznie / á onby od Sądu vćiekł / álbo

odszedł: Tedy ty rzeczy / o co sye przed Sądem rzecz dźiáłá / máią być Powodowi przysądzoné. A gdźieby théż ná niewinnégo żáłowano / Tedy z niewinnégo może być winny / z pięći przyczyn. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 45.

SEdźia niema nikomu vkrácáć czásu przedłużenia / iáko w którey rzeczy należy wedle Prawá/iáko o dług álbo o inné rzeczy pozwánému. Ale powodowi nie dawáią dylácyéy/ odwłoki: Abowiém Powód ma dosyć czásu rozmyśláć sye ná to / o co żáłuie: Tákże też ma być vczyniono czásu pozwánému/ áby sye rozmyślił/ á odpowiedźiał. Speculo Saxo: lib: ij, Articu: 2. A wszákóż w niektórych rzeczách y pozwánému nie dawáią dylácyey / iáko gdy idźie o rzecz máłą/ która łácno może być rospráwioná: á miedzy vbogimi osobámi dla vtráty á nakłádu ich/ miedzy tymi zárázem spráwiedliwość ma być: Gdyż łácna odpowiedź w Práwie / Iż kogo pozową/ ma przeć álbo znáć. Gdźie też idźie o gwałtowné rzeczy/ o co zárázem spráwiedliwość czynić powinna rzecz. Ieśli też kogo vbiią / álbo o sfálszowánie Listów / przećiw tym co fálszuią / álbo przećiw tym co ié piszą/ álbo co ié noszą / álbo przećiw Swiádkom fałszywym: zárázem po żáłobie ma przeć álbo znać. Wszákże w tych rze-

czách ma obronę pozwány wedle Práwá/ y dylácyé. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 3.

Drogę wolną / iedná Wieś drugiéy ma dáć ode Wśi do Wśi: á ktoby sobie nową drogę czynil/ gdzie iéy przed tym nie bylo / tedy może być o to Práwem pociągnion. Speculo Saxó: lib: ij, articulo 27. & art: 47. A drogá ma mieć ośmi stóp w szérzą. Speculo Saxonum lib ij, articulo 59. Et Iure Municipali articulo 131.

Ci co ná Sadzie śiedzą / nie máią tákich rzeczy przypuszczáć á przyymowáć/ iż gdyby kto rzecz swą którą w Práwie wiedzie/ spuśćil/ álbo przedał możnieyszemu álbo przełożeńszemu/ dla vćiśniénia vbogiéǧ/ áby to vbogiemu co szkodzić miálo: y owszem táki który spuszcza/ álbo przedáie/ swą rzecz tráćić ma. Speculo Saxonum libro i, Articulo 48.

Jesliby komu łáiano / á on téż záśie łáiał/ á odmawiał: nie powinien tákich słow opráwowáć/ gdyż odmawia / á nie sam początkiem / áby przymawiał: bo nie powinien nikt nikomu czynić poczćiwośći kto mu łáie. Speculo Saxonũ libro ij, Articulo 16. & libro iij, Articulo 45.

A Czby kto był niewinien / winnym ſtáć ſye może z tych przyczyn : że złodzieyſką rzecz v niego záſtano/ wrócić mu ią każą/ á on nie wróći. Speculo Saxon:libro ij, Articulo 36. Kto niedopuśći ßukáć v śiebie gdy z Sądu poślą. Speculo Saxo: li : ij, arti : 22. & arti: 13. Albo ktoby kogo złáial / zeſromoćił : á ſkazano mu / áby mu to opráwił / á onby niechćiał/ winien oſtawa. Speculo Saxon: libro i, artic: 68. Gdy też odpowiedáć niechce / gdy nań żáluią o co przed Sądem/ iuż winien oſtawa. Speculo Saxon : lib : ij, articulo 45. & Specu: Saxo: libro iij: articulo 39:

KAránie ná gárdle álbo ná zdrowiu / thedy tym perſonam ma być odwłoczono : Niewieśćie brzemienney/áż porodzi. Dziećięćiu które ießcze ku látom nie przyßło / á Opiekálnikáby nie miał : Thedy odkłádáią do drugiego Sądu/ áby Opiekuná miał. Szalonému/ áby poznano ieſli z ßaleńſthwá to vczynił / álbo z inney przyczyny. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 3. & libro ij: Articulo 55.

Z Mnimánia / thrzech rzeczy nie ma nikt czynić . Naprzód/ że mniémá á pewnie niewié/ przyśiądz nie ma. Wtóre/ nie ma nikt ſądzić z

mnimánia: Abowiém mógłby w tym omylkę á krzywdę vczynić. Trzećié / o mnimánéy rzeczy nie ma być ták dźierżano/iáko iuż o pewnéy wiádoméy prawdźie. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 8.

SEdziowie/Przyśiężnicy/trzeźwio máią ſądźić / y ſkazánia naydowáć. Speculo Saxonum libro iij Articulo 69. & libro i, Articu: 59.

SEdźia żadny áni ſrodzéy áni téż lżéy/ o wyſtępy nie ma ſądźić / iedno iáko w Práwie napiſano. Speculo Saxonum libro iij, articu: 86.

DO Duchownégo Sądu / gdźieby Swiecki Swieckiégo poćiągnął / o rzeczy któréby Sądowi Duchownému nie należáły/ á o ſzkodę by tym przypráwił drugiégo: Tedy gdyby go o to Práwem poćiągniono: winámi ma być karan/y ſzkodę ma opráwić temu/kogo poćiąga do Duchownégo Sądu. Speculo Saxonum libr: iij, Articulo 87. & Iure Municipali Articulo 28.

SEdźia gdy śiedźi ná Sądźie Gáionym/ tedy coby ſye przed nim dźiáło / może świádczyć / y z Przyśiężniki: á inedy / thedy nie waży świádectwo iego: kiedyby mu wiáry nie dano /

muśiałby przyśiądz. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 88.

ACzkolwiek iest wiele rzeczy rożnych/wszakże iednak k sobie podobnych. A tak iedno Prawo z drugiego pochodzi. A przeto wskazaniu rzeczy/iednego Prawa vżywać możemy. Abowiem gdzie są rzeczy k sobie podobne/ tedy thez Prawo iest podobne ktemu. Bo gdzie iedna rzecz ku ktorey podobna / w takich tez rzeczach iedno Prawo ma być. Speculo Saxonum Libro i, Articulo 9. Et Libro ij, Articulo 12.

SEdzia/to iest Burmistrz/Woyt/ może być przeświadczon we dwu rzeczach : Izeby sprawiedliwości nie chćiał vczynić/ gdyby iey v niego żądano : A ten co o to żałuie/ mianuie Swiadki ktorzy przy tym byli. Tedy Powod przećiw takiemu Sedziemu / samotrzeć ma dowod czynić. Albo gdzieby sye sedzia chćiał odwieść / tedy samotrzeć z rownymi świadki/ ktorzy przećiwko iemu świadczyli/ma sye odwieść : a to w tych rzeczach / ktore o pothoczne krzywdy / albo sprawy miedzy ludzmi są. Ale gdzieby było około tey sprawy / o ktoraby na gardle albo na zdrowiu karać miano/gdzie sprawiedliwości nie czyni : Powod samośiodm ma tego dowieść. Vt de

hoc Iure

hoc Iure Municipali articulo 17. Z łákomſtwá/ z boiaźni/ zá dáry/z nienawiśći/nie ma ſye bać bogátſzégo/ áby iemu dla ſtráchu / álbo komu k woli/miał ſwóy Sąd nieſpráwiedliwy czynić/álbo ſądzić z nienawiśćiy/ iżby ſye ná kogo gniewał / álbo z łáſki/ iżby komu życzył/ nie ma ſądźić / iedno Bogá przed oczymá mieć. Iure Muuicipali Articulo 18.

DEkréty Sądowé / z thych przyczyn mogą być ſkázoné : ieſli ié Sedźia czyni ten którému to nie należáło/ to ieſt / nie w ſwéy Jurisdicyéy : ieſli ſye niezgadza z Pozwem /to ieſt / o inné pozwano/ á o inné ſkazał : ieſli téż táka ſententcya nie ma w ſobie álbo zdánia w ſtrácie iedne ſtrone/álbo wolnośći vczynienia: ieſli przez ſtrón / iżby ſtrony niebyły / álbo pozwánié przed tym nie było : ieſli téż w Swieto Sentecya ſye ſtánie / álbo nie ná tym mieyſcu / gdźie zwykły bywáć. O czym w Céſárſkim Práwie. A zwłaſzczá gdy Sedźia nie w ſwéy Jurisdicyéy Dekrét vczyni. Vt de hoc Speculo Saxonum Libro i. Articulo 59.

W Innym Práwie nie powinien nikt odpowiedáć/iedno z tych przyczyn: Napiérwéy ácz w innym Práwie śiedzi/ ále tám imienie ma

gdzie go pociągniono. A ták dla onéy máietnośći ktora tám ma/ powinien odpowiedáć. Speculo Saxon: libro iij, articu: 25. & Iure Municip: arti: 28. & arti: 66. ¶ Wtore gdyby kto tám iáki wystep vczynił/ tám w onym Prawie gdzie go pociągniono/ thedy tám powinien odpowiedáć. ¶ Trzećie gdzie kto kupczy álbo sye zádłuży/ tám też powinien odpowiedáć. ¶ Czwarté/gdzie kto záłuie w Práwie/tám też záśie vspráwiedliwić sye ma: Iáko o tym Speculo Saxonū libro i, articu: 61. & lib iij, arti: 79. & libro eodem arti: 26. & lib: i, arti: 70. Et Iure Muni: artic: 28. ¶ A iż Sedzia z Vrzedu swégo może wszelákié spráwy sądźić: Iáko o tym Speculo Saxonum libro i, arti: 59. Wszákże ma opátrzyć á ná baczeniu mieć/ áby tych rzeczy/ ktoréby iego Práwu á sądowi nie należáły nie sądził. Ieśliby też kto do iego sądu pociągnion był o rzecz ktoraby iego Sądowi nie należáłá/ ieśliby sye nie wyymował do swégo Práwá/ále tám odpowiedał: iuż to nie Sedziégo winá bedzie/ ále tegǒ co sye nie wyymował. Abowiem iuż skazánié bedzie powinien ćierpieć: ktoréby nic nie ważyło/ by sye był w Sąd niewdawał/ á do swégo sye Práwá odzywał. Iure Municipali Articulo 28. Ale iednák to sye wszytko zámyka w Artykule Speculo Saxonum libro iij, Articulo 25.

Odpowie-

Odpowiédziec ná żálobe ieden drugiemu po≈winien Sadownie: oprócz thym którzy ſą ná ſławie y poczćiwośći zmázáni/iáko ſą złodzie≈ie/ zbóyce: iáko o tym Specu: Saxon: libro i, arti≈culo 37. Albo którzy ſą wywołáni/ álbo wypo≈wiedzeni. Speculo Saxonum libro i, articulo 38. Albo gdźieby ſye odkupili/gdźieby ie kárác z Prá≈wá ſromotnie ſkazano. Speculo Saxonum libro i, Arti: 40. Albo też żywot álbo członek odkupili/ w czymby iuż byli ſkazáni. Speculo Saxo: libro i, Articulo 65. Gdyż też tácy gdźieby ie potym o có winiono/ w żadnéy rzeczy bronić ſye á odchodźić przyśiegą nie mogą. Speculo Saxonum libro i, articulo 39. & libro iij, articulo 16. Et Iure Muni≈cipali Articulo 4. & Articulo 22.

Dlugu ieden ná drugim nie ma dochodźić w innym Práwie/ ieſli obádwá ſą á śiedzą w iednéy Iurisdicyéy/ tho ieſth w iednym Prá≈wie: á zwłaſzczá gdyby dłużnik był ośiadły. A ieſliby kto poćiągnął do innéy Iurisdicyéy/ ni≈źli tám gdźie śiedzą ći obádwá: á ten obwinio≈ny ćiągnąłby ſye do ſwégo Práwá/ ieſli go nie≈odeślą/á ten poćiągnie ku Práwu tego co mu w innéy Iurisdicyéy trudność á ſzkode zádał/ że go tám poćiągnął/ gdźie go ćiągnąć nie miał/ y

dowiedźie tego Listem od onégo Sądu / do ktoórégo go było pociągniono: tedy ten który go pociągnął do innégo Práwá / powinien szkode á nákłády opráwić. Iure Municipali Articulo 68.

W Práwie kogo winią / powinien w odpowiedźi swey álbo przeć álbo znáć: oprócz iżby kto powiedział áczby sye nie przał / ále że iuż dawność temu wyszłá / o co go pozywa: álbo iżby sye wyymował do swéy Iurisdicyéy / á do swégo Sedźiégo. Speculo Saxonum libro ij, Artic: 3.

O Appellácyach.

APpellácya / tá idźie do széśći Niedźiél kiedy Pan iest w Ziemi: ále gdźieby Páná w Ziemi nie było / do którégo sye áppellácya ciągnie: tedy do ośmi naśćie niedźiél Appellácyą skłádáią. A wszákże tá sześć niedźiél nie miałáby sye rozumieć / iedno gdy Pan do Ziemie przyiedźie. Speculo

Saxonum

Saxonum libro ij, Articulo 12.

SEntencya/ to iest skazánie/gdyby czyniono: Thedy ten komuby sye krzywdá widziáłá/ natychmiast ma przeciw temu mówić/á do swégo Páná wierzchniégo áppellowáć: Abowiém kto milczy/ á nie mowi o tho/ ten iuż przyzwala ná Dekrét. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 20.

APpelluie gdy kto/á nie przyniesie ná dálszym dniu gdy iuż Rok przypada skazánia albo rzeczy pomocnéy/álbo nie dowiedzieli Legale impedimentum: tedy swą rzecz tráći/ten co appellował. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 6. Et Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 21.

APpellácyą gdy kto vczyni/tedy w téy rzeczy áni stroná/ áni Sąd/ nie ma dáléy postępić/áż Appellácyá przez Sędziégo do którégo áppellowano/ bedzie odpráwioná. Iure Municipali Articulo 14. & Articulo 17. Et Speculo Saxonũ Libro ij, Articulo 12. & Articulo 13.

APpellowáć od Jednaczów nikt nie może. Speculo Saxonum libro i, Articulo 55. & Libro ij, Articulo 11. Iure Municipali Articulo 11.

O Przekazkách / prze które sye ieden może wyiąć / gdyby ku Prawu nie stanął: iáko Łáćinnicy zową.

LEGALE IMPEDIMENTVM.

Egale Impedimentum / to sye Polskim iezykiem rozumié / Przyczyná słuszna á Spráwiedliwa / prze którą / gdyby kogo zástáłá á zászłá izby nie mógł dosyć vczynić Sądowému skazániu : thedy sye tym wymówić może / żeby v Sądu być nie mógł : Naprzód gdyby więźniem był. Niemoc ćieszka tákową / prze którąby przydź nie mógł do Sądu. Gdyby też był ná pielgrzymowániu / żeby mu thego przed tym / pokiby nie

vszedł

vßedł nie powiedziano/ álbo go zápozwano: tedyby ſye thym wymówić nie mógł / gdźieby mu opowiedźiano. Wypráwá Woienna / álbo też wielkié wylanié wód/ żeby przebyć nie mógł: álbo ktoby był w innych ziemiách ná Kupiectwie. A ták tym ſye ieden wymówić może / że o ßkode nie przyydźie / gdy iedno thego wedlé Práwá dowiedźie przyśiegą: co ma vczynić / álbo Poſeł/ ktory ty rzeczy opowieda/ álbo on ſam gdy ſye wróći/ od kogo te rzecz opowiedáią. A ná woléy bedźie Powodowéy / to ieſt / tego ktory żáluie / kogo bedźie chćiał przypuśćić ku przyśiedze/ ieſli Poſłá kthory opowiedał przyczyne ktorą z tych / czyli ſámégo onégo czyia rzecz ieſt/ gdy bedźie. A gdźieby tego przyśięgą nie dowiodł/ vpádnie w ſwéy rzeczy. Tákże théż Rekoymia że powinien odpowiedźieć/ zá kogo reczył. Ma tez odpowiedźieć / gdźieby ktora przekażká z tych byłá / gdyż wßytke obrone Rekoymia ma mieć/ktoraby przyſłußáłá temu zá kogo reczył / á kthoraby ſłußnie z Práwá być miáłá. Speculo Saxonum Libro ij Articulo 7. Et Iure Municipali Articulo 47.

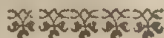
O Jármárkach.

NA Jármárkach wiele ſye tego przygadza/ że Poddáné z innégo Práwá ſądzą o kożdą rzecz/ o ktho̧rąkolwiek kto żáluie/ ku krzywdzie nietylko onym ktoré ſądzą á niegdy vciſkáią/ ále też y ku krzywdzie tym/ pod ktorych zwierchnośćią ſą: y przezwali to Jármárcznym práwem/ ći co krzywdę czynią. Gdyż ktorymkolwiek Miaſtam Jármárki dawáią/nie opiſuią tego áby co czynić mieli z krzywdą czyią: Aczkolwiek w Máydeburſkim Práwie nápiſano/ w ktorych rzeczach w innym Práwie/ niżli w tym w ktorym śiedźi/ odpowiedácby kożdy powinien. A wßákóż/ iż zwyczay też zá Práwo ieſt: tedy ten obyczay był záwße/ y ma być chowan tu v nas w Polßcze/ że nie máią być inne rzeczy ſądzoné/ iedno gdyby kto obiecał álbo ſye viścił/ tám ná tym mieyſcu gdźie Jármárk/iżby álbo dług płáćić/álbo kupią poſtáwić miał/ á nie vczynił temu doſyć. Tákże też Rekoymia/ gdyby reczył zá kogo/ tedy tákże też może być z nim czyniono/ iáko y z Iſtcem/ álbo o iá-

bo o iákiezkolwiek długi álbo wysthepy / gdyby nie ośiádły był / á támby go przyśćigniono / tám sye viśćić álbo vspráwiedliwić ma. Téż w przedawániu / w kupowániu / ktoreby thám ná Iármárku czynili / gdyby iáka roznicá przyszłá / thám sye o tho máią rospráwić. Gdyby też v kogo kradźiona rzecz záſtano / álbo izby thám iáka fálszywa kupią przedał / álbo gwałt vczynił / álbo kogo zábił / ránił támże : Tedy z ſtrony wyſtepu może thám być ſądzon. Ale o inné wszytki rzeczy nie mogą ſądźić chociá ná Iármárku / wedle ſthárádawnego zwyczáiu / ktory ieſt zá Práwo. Bo iuż by w onym Práwie w ktorym śiedzą spráwiedliwośći szukáć nie potrzebá / gdyby sye mieli ſądźić ná Iármárkach o wszythko : coby był y zły przykład / y wielki vćiſk ludźiom. A téż in Iure Municip: artic: 28. in Gloſſa tám wyrázono w ktorych rzeczách kto powinien w innym Práwie odpowiedáć. Bo y krzywdáby byłá Pánom tym czyi by poddáni byli : K nie trzebáby iuż thym obyczáiem spráwiedliwośći szukáć / tám gdźie mieszkánie máią : gdyż tho Regula Iuris, quòd Actor ſequitur forum rei. Iużby sye tym gwałćiłá Iurisdycya tych ktorzy Imienia máią cum omni Iure & dominio : bo ktoby mogł o kożdą rzecz gdźieżby kolwiek záſthał tego / od kogoby sye krzywde mienił mieć / spráwiedliwośći ná nim dochodźić /

iużby

iużby nie trzebá spráwiedliwości szukáć w onéy Iurisdicyéy gdźie poddány śiedźi. A ták & ex Iure & consuetudine, kożdy tám powinien/ in illa Iurisditione Spráwiedliwości szukáć/ gdźie kto ośiadł/ præterquã in istis casibus, iáko sye nápisáło.

O Wielkiérzu.

Lebiscitum / Wielkiérz: ktory sobie Miástá czynią/ ná thy sye śćiągą/ ktorzy nań przyzwaláią/ álbo ktorzy ij sobie stáwią zá Práwo. A gdy sye vkaże/ że ták przed thym sądzono/ álbo ij wierzchni Pan potwiérdźi: Tedy ij powinni dźierżeć ći co nań przyzwaláią/ á co pod tym Práwem śiedzą. Bo by to miáło sye śćiągáć ná inné/ iużby to był nie Wielkiérz/ ále Práwo: á osoby ktoré nie repræsentuią publicã personã, tedy Práwá stáwić nie mogą. Specu: Sax: libro ij, Articulo 47. Et Iure Municip: Articu: I. & articulo 22 & articulo 14. & articulo 44,

O Przywi-

O Przywileiach Chyrographiéch / y o Rece włásney.

GDyby kto Lijsth ná sye dał / á dowodzonoby nań iego Listem / á onby sye Pieczeci swéy przał: tedy gdy sámothrzeć przysieże / że tho nie iego Pieczeć iest áni byłá / tedy wolen bedźie.

Speculo Saxonum libro i, Articulo 15.

PRZYwileie thym bywáią trácone: Naprzód / iesliby skrobány był / álbo znácznie co przypisano: álbo iżeby vkázował do innégo pierwszégo Przywileiá / á tegoby piérwszégo nie było: iesliby téż przeciw pospolitemu pożytku co było ná nim: álbo gdźieby dano do czásu / á czás ten iuż minął. Gdźieby téż dano ná przeciwko

Práwu czyiemu / ktoryby pierwey Práwo miał. Iesliby go też ktho nie vżywał / álbo ináczey go vżywał niżli iego Przywiley obmawia. Speculo Saxonum libro i, Articulo 49. A ták Listy gdy ie do Sadu przyniosa/ pilnie máia być ogledowáne. Vt de hoc Speculo Saxonum libro ij, Articulo 42.

O Sługach.

Sługá ktoryby rzeczy Páná swego przedał/przegrał/albo zástáwił: Pan tego Práwem v kogo rzeczy sa dochodźić y doydź może. Wszákże ty dwie rzeczy ktoreby sługá álbo syn/ ktory zá sługe ma być rozumian / w thákiey mierze co vczynili/ tedy Pan powinien dźierżeć. Pierwsza rzecz/ Kiedyby Kupiectwo spráwowáć poruczono / á zwlaszczá gdźieby im Pan Pieczeći zwierzył/ aby iego imieniem spráwowáli : co Sługá w tym vczyni/ powinien Pan dźierżeć. Druga/

gdźieby ty domy / iáko kárczmy skąd pożytki idą / sprawowáć im polécił : ieśliby co sługá w tákich rzeczach vczynił / przedawáiąc / álbo kupuiąc / álbo pożyczáiąc / ták iżby oná rzecz należáłá á ćiągnełá sye k temu / co mu poruczono : tedy to Pan powinien dźierżeć. Albo gdźieby też Syn álbo Sługá vczynił / coby ku pożytku Oycá álbo Páná było : iżby pieniedzy ná to pożyczył / áby dług był záplácon / albo sługam / iżby ich myto zápłacono / álbo ié też strawą opátrowano : álbo gdźieby iuż dom vpáść miał / iżby go z onych pożyczánych pieniedzy opráwiono : tedy Pan powinien to dźierżeć. Speculo Saxonum libro iij, articu : 6.

SLugá gdy bez przyczyny od Páná swégo odéydźie / álbo vćiecze : powinien tylé Pánu zápłáćić / zá co go Pan zmówił. A ieśli co przed tym wźiął ná myto / thedy powinien we dwóy násob to zápłáćić. Speculo Saxonum libro ij, Articulo 31. Et Iure Municipali Articulo 80.

SLugá wolny / gdźieby o zapłáte Páná swégo poćiągał / ma thego przysięgą dowieść. Ale ieśliby Pan ćiągnął sye do thego / á dowieść chćiał / że mu zápłáćił : Thedy bliższy bedźie dowieść niżli sługá. Speculo Saxonum libro i, Articulo 22. Et Iure Municipali Articulo 78.

SLugá viednány / od swégo Páná nie może odydź przed czásem póki nie dosłuży / oprócz dwoiéy przyczyny: Albo żeby sye ożenił / gdyż Małżeństwá Swietégo nie ma nikt przekázáć. Druga / gdyby ná sługe przypádłá Opieká khtó- rych dźieci / którymi by sye opiékáć muśiał : ábo- wiém Pánu nie bedźie ták wielka szkodá / choćia sługá odéydźie / iákaby byłá dźieciam / gdyby be- dąc ich Opiekálnikiem / nie doyźrzał ich. A ták kto co czyni czego Práwo dopuszcza / zá to nic nie pokupuie. Speculo Saxonum libro ij, articulo 33.

PAN żadny nie powinien o wine sługi swé- go odpowiedáć : oprócz gdyby go obwinio- no / twoią wolą / twoią pomocą sye to sstało: tedy powinien o to w Práwie odpowiedáć. Iure Municipali Articulo 80.

ZA sługe Pan nie powinien wiecéy zápłáćić / gdyby przyszło ná iáką opráwe / tylko il é iego mytá v niego sstawa : oprócz żeby z Páńskiégo roskazánia co vczynił / álbo żeby z Páńskim wie- dzenim to vczynił. Iure Municipali Articulo 80. Et Speculo Saxonum libro ij, Articulo 32. Et Li- bro iij, Articulo 6.

Sługá

SLugá gdy vmrze / tedy Pan powinien zápłácić myto iego bliżßym / tho co ſługá záſłużył / á co ſłudze miał dáć / á co záſłużył do czáſu śmierci ſwéy. Tákże też gdy Pan vmrze / tedy Pothomkowie iego / powinni ſługam ſłużbe płácić: á gdźieby Potomkowie nie ználi ſye ktemu / á zápłácić nie chćieli : tedy przećiw Potomkom bliżßy iuż ſługá dowieść / ná ſłużbe ſwoie. Iure Municipali Articulo 80.

SLugá rzeczy Páńſkich przegráć nie może: Bo gracz ieſt iáko zbóycá / bo by mógł inák mieć thego pieniądze z którym gra / iżeby ie mogł wydrzeć álbo vkráść / tedyby nie grał : ále iż tego nie może vczynić / grą tego doſtáć chce. V kogo też fálßywé koſtki náydą / ma być karan iáko złodźiéy. Speculo Saxonum libro iij, Articulo 6.

O Prokuratorach.

Rrokuratorá powinien Sedzia dać / ktoby go nie miał / kto oń prośi. Speculo Saxonum libro i, Articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 16.

PRokuratormi nie mogą być / á zwłaſzczá w Swieckich rzeczách / ludźie nie ſpełnego rozumu / lat roſtropnych ieſzcze nie máiący: Kácérz / Mnich / Zyd / Káplan / Niewiáſtá. Iure Municipali Articulo 16. Et Speculo Saxonum lib: ij, Articulo 63. Et Iure Municipali Articulo 42.

PRokurator gdyby go Sedźia dał komu / áby od niego rzecz mówił: wymówić ſye z tego nie może. A gdźieby ſye wymawiał / bez ſłuſznych przyczyn: thedy go Sedźia ſłucháć potym nie winien / y może mu zákázáć v ſwego Sądu mówić. A ty przyczyny ſą / z ktorych ſye ſłuſznie może wymówić: Naprzód / gdyby miał mó-

wić prze-

wić przeciw Pánu swemu: przeciw powinnym á krewnym przyiaciołom: przeciw innym powinien mówić / gdy mu Sedzia każe: álbo gdyby miał záśćié á nieprzyiaźń z tym / od kogoby mówić miał / tym sye też słusznie wymowić może. Speculo Saxonum libro i, Articulo 60. Et Iure Municipali Articulo 42.

PRokurator / kthóryby co zdrádliwie vczynił / iżby vmyslnie a dobrowolnie ku szkodzie tego czyieby rzecz spráwowál / dał ná sobie zyskác: álbo théż wiedząc iuż położenié rzeczy / y obrony strony théy / czyiéy sye rzeczy spráwowáć podiął / żeby do strony przeciwnéy przysthał / y spráwował álbo bronił rzeczy onego / przeciw ktorému być miał / ku szkodzie pierwszégo ktorégo rzeczy spráwowáć sye był podiął: zá tho táką winę á pokutę odnieść ma / iż bezecnym zá to być ma. Speculo Saxonum libro i, Articulo 60.

Then Artykul/ ácz w Máydeburskim Práwie nie nápisány iest/ áni k niemu nalezy:

Ale iż postáwion w Polskim Práwie z słusznych przyczyn / w róznicy któraby sye mogłá niegdy przydáć/ iákóż y przydawa / miedzy Slachthą á Mieszczány / około gwalthów / á Imowánia Slachty w Mieściech: Tedy áby swowolni álbo opili / swowoleństwá gwałtów nie czynili w Mieściech / á tym śmieléy / gdzieby żadnégo karánia o to nie było. Mieszczánie téż áby ledá zá przyczyną á vkwápliwością ná gárdłá Slácheckié sye nie vspieszáli: poniewaź théż tho bywáło / iż w nocy Ludzie pijáni / sądzili y karáli ná gárdle Slachte. Thedy áby ná obiedwie stronie było powściągnienié: Slachthá ażeby gwałtów nie czyniłá / á Mieszczánie téż áby sye ná gárdłá ich nie skwapiáli: Tedy ty Artykuły w Polskim Práwie są nápisáné / kthóre sye thu Polskim iezykiem nápisáły. Ale iż w máłych

Miásktecz-

Miásteczkach od swowolnych ludzi / wielkié sye gwałty dzieią / nie tylko ku krzywdzie tym / którym sye gwalt dzieie / ále też y Pánom y Szláchcie / w których Miásteczkach ich poddánym tákié gwałty bywáią czynioné: á vbodzy ludzie co nie vmieią áni o tym Prawie wiedzą / boiąc sye karánia / bronić sye nie śmieią. Tedy áby wiedzieli zá tákim gwaltem / możnoby Szláchte imowáć / á co zá gwalt może być rozumiano / iżby sye nie potrzebnie ni nákogo nieskwapiáli: ále też gdzie by im do thego przyczyne dáno / áby gwałtowniká ieli: tylko aby sye we wßytkim wedle Státutu záchowáli. Bo kto co wedle Práwá czyni / tedy o to w pokuty nie wpada / áni o tho karánia zásłużj.

Statut około Gwałtow w Toruniu vczyniony. Roku M D xx.

Ż była powstáłá rożność wielka / á szkodliwa w Królestwie nászym miedzy Szláchtą á Miásty/o to/iż Szláchte ná Gwałcie zárázem imowano. My ná ten czás dla walki którąśmy w Prusiech zábáwieni / dla wiecznego zrządzenia vstáwićieśmy nic nie mogli: á wszákoż dla pokoiu Poddánych nászych/ zá rádą Rad nászych/y wszytkich Posłów Ziemskich vstáwiamy: Iż gdyby który Szláchćic w Mieście nászym / y w Miásteczkách Duchownych y Swieckich/ poddánych Królestwá nászego/ ná Gwałcie przez Vrząd Mieyski byłby iet: tedy táki Szláchćic ná Gwałcie poimány / ma

być dzier-

być dzierżan ná Rathuszu / Miástá álbo Miásteczká / gdzie go poimáią. A wszákoż Urząd Mieyski nie ma go sądzić áni káráć / áleż zá obwieszczenim á zá żądánim ich / Stárosthá álbo Podstárośći / w którégo Stárostwie álbo Urzędzie Miásto álbo Miásteczko leży / przy tym Sądzie który osádzą przećiw themu gwałtownikowi będzie. A gdzie Stárostá álbo Podstárośći nász ná iedne skázni z Urzędem sye zgodzą: Tedy ten Szláchćic wedle skazánia Stárośćiégo álbo Podstárośćiégo / y Urzędu Mieyskiégo / ma być karan. A iesliby Stárostá nász álbo Podstárośći / nie mógł sye zgodzić z Urzędem Mieyskim: tedy ten Szláchćic w poczćiwym więzieniu ma być dzierżan ták długo / áż od Máiestatu nászégo Królewskiégo / náukę Stárostá y Urząd Mieyski będzie miał / iáko tákiégo poimánego skázáć á skáráć máią: á w tym czáśie dawność nie póydzie / áni sye ią ten Więźień będzie mógł bronić. A iesliby w którym Miásteczku álbo w Mieśćie przećiw téy Uchwale wystąpił / á nie záchował sye: Tedy przez Stárostę nászégo / pod którégo Jurisdicyą á w Powiećie to Miásto álbo Miásteczko by było / Burmistrz ná ten czás będący z iednym Ráycą máią być poimáni / y máią być śćięći.

Drugi Státut ktemu tez/ wſzákże nieco odmienio=ny. Roku M. D xxvij.

O ſye Gwałtów w Mieściech álbo w Miáſteczkách Króleſtwá náßego dotycze: Jeſliżeby który Szláchcic Gwałt vczynił/ w Mieście álbo y w Miáſteczku/ iżby którego człowieká vbił/ álbo krzywde gwałthem komu vczynił: Jąć go Mieyſki Vrząd może/ ále go áni ſądził/ áni ná karánie ſkázowáć tákiego/ iedno przy obliczności Vrzedu Grockiego/ nie máią.

Státut Krola Zyg-munta Augusta.

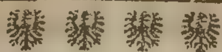
W STAtućie Koruń-skim/ Roku M. D. xxxviij. Opisano iest dostátecznie/ Jako sye máią záchowáć Mieszczánie około Szláchty: który we wszem dzierżan być ma. Który Státut vczynion Roku M. D. L.

A Izby omylkánie byłá/ iákiby Gwałth być miał/ o któryby Szláchćic gdyby był poiman/ ná gárdle mógł być karan: Thedy gdyby ná Rynku/ ná Podśieniu/ álbo w domiéch/ Mieyskie ludźie onégo Miástá bił/ ludźi rąbał/ ná dom sye ná kogo dobywał/ álbo théż komory odbijał/ álbo białym głowam gwalt czynił/ álbo ludźi rozbijał z ich máietnośći/ mocą/ gwaltem im brał/ gdyż y ná drodze tego czynić nie dopusz-czą/ aby ktho kogo łupić miał: ále o tho karzą/ á owszem wiec w Mieśćie: Táki może być be-

ſpiecznie poimán iáko Gwałtownik / y może być przećiw iemu poſtępowano/iáko to w Státućie ſtoi. Ale gdźieby kto Goſpodą ſtał/żeby tám kto do niego przyſzedł / álbo żeby ſkim grał / álbo w Kárczmie pił/ iżby kogo ránił / Mieſzczánina onego Miáſtá/ tym gwałtu nie vczyni/y ná gárdle o to karánia nie záſłuży. Bo to iuż zá gwałt nie może być poczytano/ ále zá zwádę.

IEſt też to poniekąd nie máły gwałt/który ma być rozumian/nie zá iednéy oſoby krzywdę/ale zá wſzytkiego Miáſtá/á zá krzywdę poſpolitą ich: Iż drábiny / które ku gáſzeniu ogniá/ nágotuią/pośieką/porąbáią/naczynie w którym wodá ſtoi przed domem / dla gáſzenia ogniá/ tákże: A ſnadźby to mógł kto vmyſlnie czynić / pod bárwą pijaństwá/ aby nie było czym gáśić: A ták gdźieby tho notorium było / tedy áczby go poimano/ Stároſtá ma rozeznáć / ieſliby o tho gárdło záſłużył / gdyby przed nim tákiego gwałtu dowiedźiono Acz tego w wielkich mieśćiech ná Vlicach nie ſtáwiáią / ále w tych mnieyſzych Miáſteczkach poſpolićie. A gdźieby tego iákim karánim nie ogrodzono/ tedy nádáremno tákié przyprawy ku ogniowi gotowáć by ſye miáły.

Ponieważ

Poniewaz thak wielé

potrzebá iest Vstaw czynić/ dla dobrégo rzadu / iáko też dla spráwiedliwośći: Thedy gdyż wielé sye teg przygadza/ iż prze nierząd/ prze niedbáłość/ prze zły sposób / Miástá/ Miásteczká częstokroć pogorywáią / á zwłaszczá tu v nas w Polszcze / iż niemász żadnéy spráwy około thego/ skąd wielé Ludzi ku nedzy przychodzi/ Miásthá wobec vbożeią. Tedy gdyż też to iest Rzeczypospolitéy potrzebá/ á nie máła/ aby y ná tym lepsza spráwá byłá: tedy wielka tego potrzebá / áby w Mieściech w Miásteczkách był ten sposób vczynion/ á iżby to iuż obecnie / zá iedne Vchwałe á Vstáwe mocnie dzierżano: áby gdy ogień przyydzie/ kożdy wiedział co czynić ma/ á iáko sye spráwowáć / áby zá lepszym rządem / thák często tá szkodá nie przychadzáłá/ iáko przychadza/ á Boże day nigdy. A ták sye tu sposób pisze/ który ieśli sye bedzie ták záchowywał/ tedy zá łáską Bożą/ zá dobrym rządem á sposobem/ áczby kiedy ogień wyszedł przygodnie/ álbo zá przyczyną złégo człowieká/ tedy broniąc sye temu/ máłą szkodę ludzie wezmą: gdyż to iest stáré á prawdziwé przysłowié/ iż strzeżonég P. Bóg strzeże: á ku wszytkim

rzeczam dał Pan Bog rozum/dał media/iáko w kozdéy rzeczy postepowáć / á czynić człowiek ma ku dobrému swému / y powinien sye kozdy Nieprzyiacielowi swému bronić: Tákze téż y ogniowi/ który ták wielé szkody czyni/ iáko ieden wielki Nieprzyiaciel. A iż ty wszytki rzeczy nie wszedy mogą być / które sye tu nápisáły / iedno w wielkich Mieściech: á wszakóż wedle możności á dostátku/ wszedy sie máią bronić z pilnością.

NAprzód/áby byłá pilna Straż ná Ratuszu/ á cwszem w nocy / skąd może widzieć po wszytkim Mieście/ aby gdyby sye ogień vkazał/ aby Sthróż oznaymił gdzieby gorzało: y máią mieć thám gdzie Straż śiedzi kilko Proporczyków/ áby we dnie kiedyby gorzáło/ áby tam Proporzec wystérczył: á iesliby w nocy/tedy Lámpy iáko zową po Polsku Rágánice / ma wywieśić/ aby ludzie tak we dnie iako w nocy / onym sye znákiem spráwowáli/ kedy goré / á ku gaszeniu ogniá bieżeli.

MIástho álbo Miásteczko / ma być rospisáno wedle wielkości/ iesli wietsze/ thedy ná wiecéy częśći: kozdéy częśći dáć Superintendentá / który kozdy ná ten Vrząd ma przysiądz/ wiáre y pilność: y ma mieć wszytki ná Regestrze / kthóre pod swoim poruczeństwem bedzie

miał. A gdzieby sye potym dowiedział / izby kto z iego powiczeństwa ná ten czás gdyby gorzało / ku ogniu nie bieżał / ma ij Vrzędowi Mieyskié mu defferowáć. A ieśli sye słusznym świádectwem taki nie wywiedzie / iż był v ogniá / gásił / ták iáko należało / gardło iego ná łásce być ma. A wszákóż gdzieby przy żywocie ostáwion / ma być iednák winámi karan. Máią też roskázáć z któréy cześći Miástá z czym kto bieżeć ma / iedni z wodą / z śiekiérámi / z osekámi dla odzieránia dachów / áby dodawáli tym co gászą á bronią.

☞ Item, w kożdym domu máią być potrzeby / ku gászeniu ogniá / wody w stągwiách / ná strychu / Wiádrá / Oseki / Drabiny / áby to było pogotowiu wszedy.

¶ Tákże też ná Ratuszu / máią tákié wszytki rzeczy mieć pogotowiu : Iż gdzieby Król Iego Miłość był / Dworzánié / służebnicy ich : Szláchtá / Duchowieństwo / ku gászeniu ogniá / izby bieżeli á gásićby chćieli : Ponieważ ći żadnych przypraw do ogniáby nie mieli / áby z Ratuszá potrzebámi ku ogniu kożdégo tákiég opátrzono.

¶ Item, Cieśle / powini bieżeć wszyscy z Linámi y z przyprawámi / któreby k temu potrzebné mieli.

¶ Item, Láziebnicy / y towárzysze ich / ze wszytkich Lázien / áby ku ogniu bieżeli z wiadry / á

izby dodawáli wody tym co gászą : áby iedni ná gorze domy odbijáli / á drudzy z dolu áby im dodawáli wody / y czegoby potrzebá byłá ku gászeniu.

☞ Item, Kto beczke wody napierwey przywiezie ná Plác thám gdzie gore / máią mu dáć Trzydzieści groszy : kto drugą przywiezie / Pietnaście groszy : kto trzecią / Orth. A potym kożdą beczke po trzy grosze / ile ich przywiozą / áby tym chutliwiey wode wieziono.

☞ Item, Z Rády niektorzy áby ná ten czás byli / ludzi ku bronieniu ogniá áby przywodzili / co może być z nawietszą pilnością.

☞ Kwátermicy ktoryby też swego Vrzedu ná ten czás nie był pilen / á zániebawał tego ná co vstáwion / aby był karan.

☞ Item, Gdzieby gorzáło / ktoby domu swego nie chciał otworzyć / á ludzi puścić dla gászenia / ná gárdle ten ma być karan.

☞ Item, Ktoryby swego Porucznika / to iest Kwátermistrzá nie posłuchał / álbo sye nań śięgnął / ná gárdle ma być karan.

☞ Item, W kożdym domu áby ten sposob był áby Gospodarz álbo gospodyni / á zwłaszczá stáry ktoryby gáśić nie mogł / z osobą álbo ze dwiemá / rzeczy co są w domu poprzątał álbo wynośił / á drudzy áby ku obronieniu ogniá bieżeli / á

kożdy

kożdy Kwátermiſtrz ma to iuż mieć ná ſpiſku / wiele ich wdomu ku poprzątániu rzeczy ma oſtáć / á wiele ich też ku gáſzeniu ogniá bieżeć ma.

¶ Item, Máia théż mieć Ráyce ná Ratuſzu wſzytkich Ludzi Regeſtr w Mieście / aby wiedźieli co ich maią zbroynych obrać / á oſtáwiáć ná Plácoch / tám gdźieby tego trzeb / á dla téy potrzeby / iáko ſye niżéy nápiſze.

¶ Item, Dla złych ludźi / ktorzy dla korzyści / ogień niegdy zákłádáią / á w ten czás pod tą barwą iákoby rzeczy wynośili / tedy kradną / y tym co noſzą wydźieráią. A gdy bedą wiedźieć dobry rząd á ſpoſob / iż bedą rozumieć / iż tym obyczáiem korzyści mieć nie bedą mogli / y owſzem karánie: gdźieby tákiego vłápiono: tedy ſye rychléy od złoczyńſtwá powściągną / gdy nie bedą mieć korzyści prze ktoraby ogień zákłádáć mieli. Bo zá tákowym łupieſtwe / Miáſtá y Miáſteczká vbożeią / ták wiele iáko y od ogniá. Abowiē gdy mu dom zgore / oſtátek mu roſkrádną: tedy iuż tym obyczáiem ku vboſtwu przyydźie. A gdźieby wżdy rzeczy zoſtáły / choćiaby dom zgorzał / tedyby łácniéy ſye zámoc mógł / gdyby wżdy przy czym zoſtał.

☞ A przeto ma iuż mieć Vrząd Mieyſki pewny poczet ludźi zbroynych / ktorzyby czáſu ogniá / bądź w Vlicách bądź w Rynku / gdźieby gorzało: á gdźieby thego potrzebá vkazałá / aby

tám ſtali/ ktoby rzeczy wynośił/áby im v śiebie kláść to roſkazáli: ktoryby niechćiał/álbo żeby vćiekał/ áby go poimáli / á do więźienia áby ij poſłáli / ázwłaſzczá nieznáiomé : oprocz tych ktoreby ználi : álbo izby ſwé rzeczy nośili / żeby w podezrzeniu nie byli. A gdźieby też náleźiono potym v kogo/ choćiaby też v obcégo / coby w then czás zginęło gdy gorzáło/ ieſli pod támtą Iurisdicyą będźie v kogo tá rzecz záſtána/pod támtąż Iurisdicyą v kthorégo táką rzecz záſtáną / máią nań ſpráwiedliwośći żedáć/ iáko ná złodźieiá.

¶ Aczby też y gdźie indźie tákié rzeczy záſtáno / tedy żedáć ſpráwiedliwośći iáko o złodźieyſtwo: o co ſye kożdy będźie powinien ſpráwowáć iáko o kradźioné rzeczy: A gdźie ſye ſłuſznie nie wywiedźie / áby był ná gárdle karan.

¶ Item, Co nie ſłużą/ iáko ié zową po Polſku Hultáie / Żebracy : bo pod tym płaſzczem wielé ſye złych ludźi zákrywa / co z inąd przychodzą : á choćia też tám mieſzkáią/ nie ſłużą/nie robią/żadnégo obchodu nie máią : y gdy nie ma nic że iuż wſzytko przełotruie/ tedy táki rad zápali/ áby ſye zdobył. A przeto tákié gdźieby ſye chowáli / bądź w domiech álbo w piwnicách / áby Goſpodarz kożdégo tákiego / Burmiſtrzowi y Rádźie opowiedźiał: á gdźieby nie opowiedźiał/á Vrząd ſye potym tego dowiedźiał / ma być o tho ſrodze ká-

ran. A Vrząd ſye ma pilnie wywiadowáć / ſkąd ieſt / czym ſye obchodzi: bo zobchodu á z żyćia iego / łácno poznáć robotniká / rzemieſlniká / ſługe: łácno ſye też dowiedzieć o łotroſtwie tych / ktorzy nic nie czynią / iedno piją / gráią: rychléy źle vczynią niż dobrze. A przeto trzebá ná ty ludźie vrzednikom baczenié mieć / á tákiéy inquiſicyéy nie zániedbáwáć á nie zániecháwáć. K gdźie Vrząd nie czyni tákich rzeczy / ktoré ná ich Vrząd należą / á ku dobrému ſą / iuż winni ſą thego wſzytkiégo złégo / co ſye dzieie / gdy niedbáłośćią á nieopátrznośćią / przyczyne złym rzeczam dawáią.

¶ Item, Ktory Mieſzczánin Sługe Meżczyzne álbo Białagłowe przyymuie / kthorégoby przed thym nie był świádom / ma ſye dowiadowáć ſkąd ieſt / gdźie ſłużył: tákże też Komorników / Hultáiów / áby ſye przypátrowáli czym ſye obchodzą / co kożdému Goſpodarzowi łácno obáczyć y dowiedzieć ſye / iáko ſye kto w iego domu rządzi: Abowiém w Mieśćiéch záwártych / then ktory chce źle vczynić / ktory świádom / rychléy y śmieléy ogień záłoży / álbo z naymu / álbo prze ſwą korzyść / iáko ſye to przed tym nápiſáło: y trudniéy ſye domowégo vſtrzédz / gdyż obcy á nieświádomy / nie ták tego łácno dowiedźie / áni ſye też tego ták śmiele waży / iáko domowy / ktorému to łatwie przyydźie / ták we dnie iáko w nocy / vpá-

cy/ vpátrzywßy czás / nie boiąc sye żadnégo po=
deyżrzenia/ogień założyć.

☞ A gdy będą Gospodarze ten Porządek w
domiéch swych czynić/ tedy y czeladź ich sámi dla
siebie będą osthrożnieyßy y w domiéch opátrz=
nieyßy / y rychléy powiedzą gdźieby iakiégo człowieká
podeyżrzánégo w domu baczyli.

¶ A iż nietylko w ten czás kiedy iuż goré/ ále
przed tym máią sye ogniá strzédz / áby prze złé o=
patrzenié przez ogień ku ßkodźie nie przyßli : má=
ią być ná to obráné Osoby / áby ná káżdé Suché
dni kominy oględowáli / á tego nie omießkawá=
li/ iżby kominy przed ogniem były dobrze obwá=
rowáné. A v kogoby náleźli kominy źle opátrzo=
né/ álbo sadz pełné / tedy máią go Vrzędowi de=
ferowáć/ áby był zá to karan.

¶ A iáko dobré vstáwy są ku wielkiemu pożyt=
ku: ták téż gdźie co nieobácznie á nie rozmyślnie
sye postánowi / tedy to wiecéy ku ßkodźie á niżli
ku pożytku. Gdźie téż to iest iedná vchwałá/ tu
ná wiele mieyscách w Polßcze / iż gdźie sye w ko=
minie zápali/tedy day kopę na Ratuß winy:y do
świádczona rzecz iest / że wielé rázów tym wiel=
ka ßkodá od ogniá w Mieśćiéch sye stawáłá/dla
tegó/iż tén v kogó sye zápaliło/á zwłaßczá w nocy/
boiąc sye płácenia winy vstáwionéy / tedy chcąc
sam zágáśić/y bronić áby nikt nie záwołał/ iż sye

zápaliło: á ták y on dom zgorzał/y inny przytym: á gdźieby było w czás ludźi oſtrzezono / tedy by byli vgáśić mogli: á przeto nie wten czás tákich win vſtáwiáć álbo bráć máią/kiedy więtſza ſzkodá á niźli pożytek z tego będźie. Ale ná then czás káráć máią/gdy kogo deſſeruią/iż zła opátrznośc w domu ſwym około ogniá ma: álbo iżby tego nie vczynił/ iáko vſtáwiono á roſkazano.

¶ A iżby Ludźie ſye nie mylili/ á wiedźieli o tych wſzytkich rzeczách/ czego ſye máią ſtrzedz/ á iáko ogniá máią bronić: tedy to máią w obec wſzytkim ludźiom opowiedźieć / áby ſye żadny niewiádomośćią nie wymawiał: y nie byłoby źle w Mieyſkié Kśiegi to kázáć zápiſáć/áby to było zá iedno Plebiſcitum / gdyż tego nie iedno ná ieden czás/ ále po wſzytki czáſy trzebá.

☞ A gdźie będźie ten rząd á ſpoſób / poniewaz Pan Bóg gotów ku wſzytkiému/gdy ſye ludźie o co dobrégo przyczyniáią raczy záwſze ſtrzedz bronić á pomágáć / iż tákié ſzkody w Koronie ná Miáſtá ná Miáſteczká przychodźić nie będą: y będźie Pan Bóg obroną tym. Co wſzyſtko niechay będźie Pánu Bogu ku czći/ ku chwale na wieczné czáſy.

AMEN.

Laus Deo. A. 1654 adi 24 8bre.

Jesthabe [illegible] Dalus [illegible] A. Deleans [illegible]

A. 1672 30 9bris.

